YENİ
Güney
MAYIS/1978
15 LİRA **5**

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ/KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

1 MAYIS

İşçi yoldaşlar! Bütün ülkelerin işçilerinin bilinçli bir hayat için uyanışlarını; insanın insana zulüm ve baskısına karşı mücadelede, milyonlarca emekçiyi açlık, yoksulluk ve rezillikten kurtarma mücadelesinde birlik oluşlarını kutladıkları gün 1 Mayıs geliyor. İki dünya, bu büyük mücadelede karşı karşıya duruyor: sermaye dünyası ile emek dünyası, sömürü ve kölelik dünyası ile kardeşlik ve özgürlük dünyası.

Bir tarafta bir avuç zengin kan emiciler var. Bunlar fabrikaları ve değirmenleri, alet ve makinaları ele geçirmişler, milyonlarca dönüm toprağı ve dağ gibi paraları kendi özel mülkleri yapmışlardır. Hükümeti ve orduyu uşakları, yığdıkları servetin sadık bekçi köpekleri yapmışlardır.

Diğer tarafta ise milyonlarca mülksüz vardır. Onların hizmetinde çalışabilmek için parababalarına yalvarmaya zorlandılar. Emekleriyle bütün serveti yarattılar; bununla birlikte, bütün hayatları boyunca bir parça ekmek için mücadele etmek, sadaka dilenir gibi çalışmak için yalvarmak, çok ağır çalışmayla güçlerini ve sağlıklarını kaybetmek ve köy-

(Devamı arkada)

lerdeki ahır gibi evlerde ya da büyük kentlerdeki bodrum ve tavan aralarında açlıktan ölmek zorundadırlar.

Ama şimdi bu mülksüz emekçiler, parababalarına ve sömürücülere karşı savaş ilan etmiş bulunuyorlar. Bütün ülkelerin işçileri, ücretli kölelikten, yoksulluk ve sefaletten emeği kurtarmak için savaşıyorlar. İşçiler ortak çalışmayla yaratılan servetin bir avuç zengin için değil, bütün çalışanlar yararına kullanılacağı bir toplum sistemi için savaşıyorlar. Toprağı ve fabrikaları, değirmenleri ve makinaları, bütün çalışanların ortak malı yapmak istiyorlar. Zengin ve yoksul olarak bölünmeyi ortadan kaldırmayı, emeğin ürünlerinin işçilere kendilerine gitmesini ve insan türünün bütün başarılarının, çalışma biçimlerindeki bütün başarılarının, çalışma biçimlerindeki bütün gelişmelerin çalışan insana baskı aracı olarak hizmet etmesini değil, ama onun kaderini düzeltmesinde aracı olmasını istiyorlar.

Emeğin sermayeye karşı büyük mücadelesi, bütün ülkelerin işçilerine sonsuz kurbanlara mal olmuştur. Kendi hakları olan daha iyi hayat ve gerçek özgürlük için oluk gibi kan akıtmışlardır. İşçilerin davası için savaşanlar, hükümetler tarafından korkunç işkencelere uğramışlardır. Ama bütün işkencelere rağmen dünya işçilerinin dayanışması büyüyor ve güçleniyor. İşçiler, sosyalist partilerde gittikçe daha sıkı olarak birleşiyorlar, bu partilerin destekçilerinin sayısı milyonlara yükseliyor ve sürekli olarak, adım adım, kapitalist sömürücüler sınıfı üzerinde tam bir zafere doğru ilerliyorlar.

V. İ. LENİN

DÜZELTME: Geçen sayımızda «1 MAYIS... İŞÇİ BAYRAMI» başlıklı yazıda bir cümle düşmüştür.
Doğrusu şöyledir: **İşçi sınıfı bir tanedir.**
Onun partisi de tektir.
Ona yol gösterecek olan bilimsel sosyalizm de bir tane olacaktır.

İÇİNDEKİLER:

yeni Güney
AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ
KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

Sahibi: FATMA BÜTÜN Yazıişleri müdürü : ERDEN KIRAL
Yönetim ve yazışma adresi: Sakızacağı cad. Güney Han Kat : 1
No : 2 Beyoğlu - İstanbul Telefon: 49 52 63 - 49 80 74
Dizgi, Baskı, Cilt: Ağaoğlu Matbaası. Tel: 27 73 37

SABAHATTİN ALİ ÖLÜMÜNÜN 30. YILINDA ANILDI

Sabahattin Ali

Büyük hikayeci ve romancı Sabahattin Ali ölümünün otuzuncu yılında Türkiye Yazarlar Sendikasının düzenlediği bir toplantıda anıldı. 3 nisan günü Harbiye Şehir Tiyatrosunda yapılan anma toplantısına kalabalık bir dinleyici kitlesi katıldı. Aynı günler içinde Sabahattin Ali'yi anmak için başka toplantılar da yapıldı. Birçok günlük gazetede ve çeşitli ilerici dergilerde halkçı yazarla ilgili yazılar yer aldı.

Sabahattin Ali bundan tam otuz yıl önce, ilerici düşünceye karşı olan güçlerin düzenlediği bir provokasyon sonucu katledilmişti. Aradan geçen otuz yıl, ne de faşistlerin çabaları onun unutulmasına yetmedi. Sabahattin Ali'nin ölümünün bu kadar geniş çevrelerde anılması, halkı için mücadele yolunda ölenlerin ölümsüz olduğunu birkez daha kanıtladı.

T.F.İ.S. Yönetim Kuru üyeleri basın toplantısında.

Türkiye'de Film İşçileri Sendikası Çalışmalarına Başladı

Sine-Sen adlı sendikada seslerini duyuramayan Film emekçileri bu sendikadan ayrılarak T.F.İ.S. de birleştiler... Yaptıkları ilk kongre tam bir birlik içinde geçti. Yeşilçamda çalışan emekçilerin ekonomik ve demokratik hakları doğrultusunda yoğun bir mücadele veren sendikanın yönetim kurulu geçtiğimiz günlerde basın toplantısı yaptı. Bu toplantıda T.F.İ.S. adına konuşan başkan Semih Selvidal kısaca şunları söyledi: «Bizim sendikamız tabandan gelen bir örgütlenme ile kuruldu. Demokratik örgütlenmenin sonucu olarak sendikamız daha özgür kararlar almakta ve emekçinin hakkını korumakta daha kararlı olmaktadır.» Yeşilçamda kurulan diğer sendikaların, emekçilerin haklarını arayacağı yerde film yapımına başladıklarını belirten Selvidal, «Güzel sanatların diğer dallarında da çalışan tüm emekçilerin, aynı çatı altında birleşerek mücadele vermelerini,» istemiştir.

Türkiye Film İşçileri Sendikası Yönetim Kurulu şu kişilerden oluşuyor:

Genel Başkan — Semih Selvidal

Genel Başkan Yard. — Hakkı Güvenç

Genel Sekreter — Zafer Par

Genel Sek. Yard. — Günay Göner

Mali Sekreter — Engin Temizer

Genel Teşkilatlanma Sekreteri — Şahin Gök

Üye — Necdet Allıoğlu

Üye — Taci Ersan

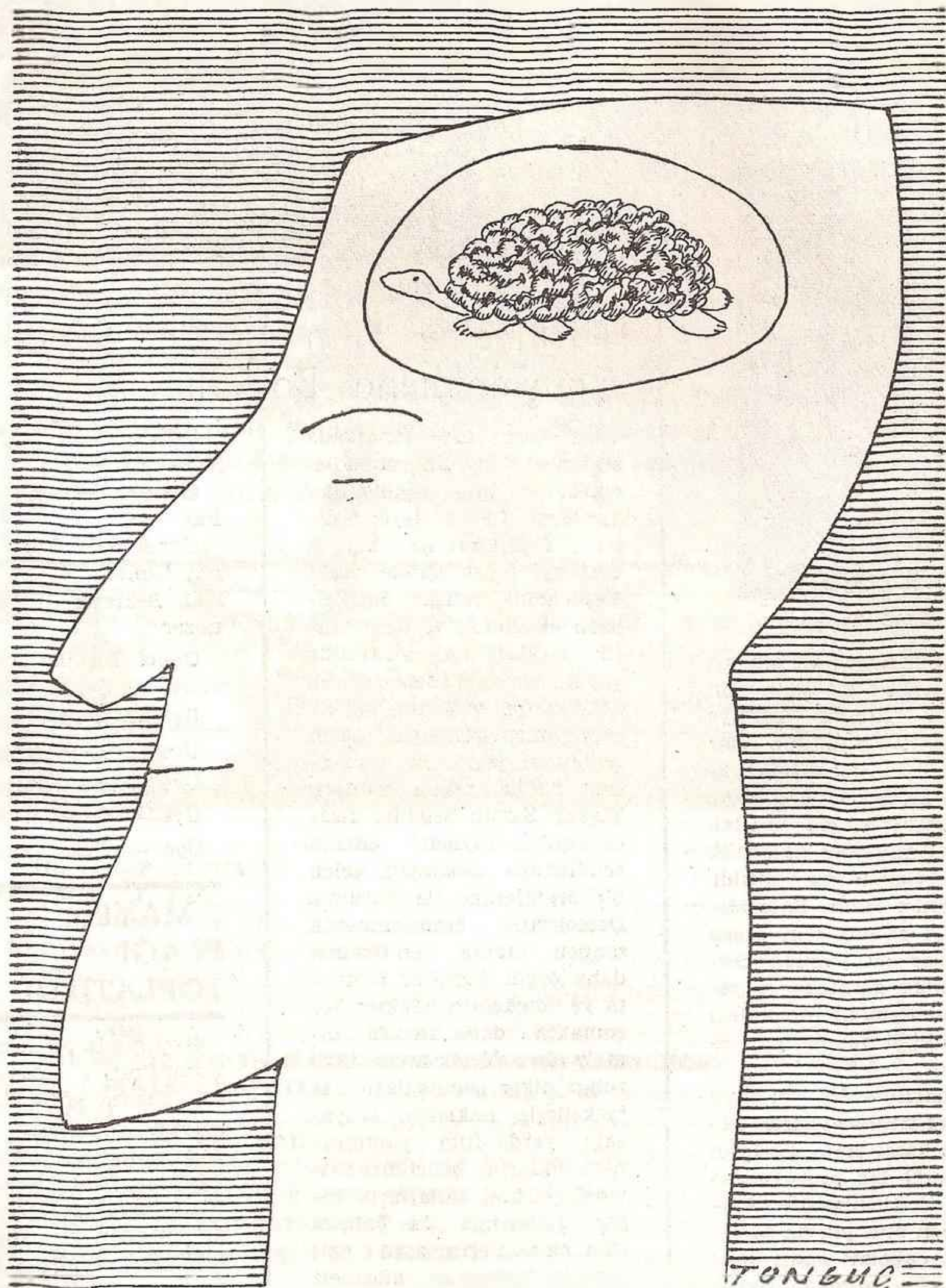
Üye — Ali Güvence

Üye — İbrahim Sabuncu

Üye — İhsan Baytaroğlu

1 MAYIS PLAĞI TOPLATILDI

Geçtiğimiz ay içinde Cem Karaca'nın 1 Mayıs plağı suç unsuru görüldüğü gerekçesi ile savcılık tarafından toplatıldı. Daha önce kaset ve plak olarak çoğaltılan, birçok gösteri ve gecede söylenen ve yüzbinlerin tanıdığı «1 Mayıs Marşını» da içeren Cem Karaca'nın plağının düşünce özgürlüğünden yana olduğunu söyleyen bir hükümetin başta bulunduğu bir dönemde top latılması tepki ile karşılandı...

TONGUÇ

KÜRSÜ/ Emil Galip Sandalcı

Tanilli'lik Ve Ötekiler

Doçent Server Tanilli Uygarlık Tarihi adlı değerli kitabı yüzünden, «sosyal bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf propaganda» yapmak suçlamasıyla, önüne çıkarıldığı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinde okuduğu savunmasının bir yerinde şöyle diyordu:

«Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Çağına ve toplumuna karşı görevini yerine getirmiş bir hocanın huzuru içindeyim şu anda. Yazdıklarım yazılması gereken şeylerdir. Bugün yazmaya kalksam, —en azından— gene aynı şeyleri yazardım Hiç biri hakkında en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Kalemimden çıkmış her cümlenin —cümle ne demek— her kelimenin ve hecenin altında entellektüel şeref ve haysiyetim yatmaktadır. İnsanım; hayatta dönebileceğim şeyler olabilir. Ama entellektüel şeref ve haysiyetimden, —ölüm bahasına da olsa— dönemem.»

Böylesi «Tanilli'lik» ti. Bir çeşit çaplı adam olmak işiydi. Ve olmak için yürek gerekirdi.

Bu nedenledir ki, katiller Tanilli'nin yüreğini delmek istediler.

Kurşun göğsünün solundan girdi —ciğerlerini deşerek ve bel kemiğini parçalayarak— omuzunun sağından çıktı. Felç oldu.

Aynı katiller Malatya Belediye Başkanı «Hamido» ile gelini ve torunlarını havaya uçurdular. Henüz lise öğrencisi üç körpe delikanlıyı kurşuna dizdiler. Bu arada depremlerin, trafik ve iş kazalarının, sağlık koşullarının doymadan ve durmadan insan yuttuğu ülkemizde siyasi cinayetler mekanizması her tanrının günü bir iki vatandaşın canını almak işini aralıksız sürdürmekte.

Hiç kimse kanlı 1 Mayıs 1977'yi; Yeşilköy Havaalanı ve Sirkeci Tren İstasyonundaki bombalı sabotajı Ankara ve İstanbul'da üniversite öğrencileri arasında patlatılan bombaları; öldürülen, yaralanan, evleri dinamitlenen profösör, doçent milletvekili ve savcıları; otomobillerden açılan ateşle usta nişancıların kurşunlarına kurban giden öğrencileri; gün ortasında kaçırılıp günler sonra işkence edilmiş cesetleri bulunan gençleri vb.... vb.... bir akıl almaz rastlantılar zincirinin halkaları olarak tanımlayamaz.

Olup bitenler tümüyle planlı, hesaplı ve örgütlüdür.

Ve genelde profesyonellerin işidir.

Böylesi olmak için ise yerine göre acımasız, katil, sadist ve alçak olmak gerekir.

MC'nin kurucuları, işbu profesyonel ve yarı profesyonelleri Tanilli'lerin karşısında koruyan, kullanan ya da göz yumanlardır. MC'cilerin bugün kopardıkları «anarşi - işkence - zulüm» yaygaraları ve döker göründükleri timsah gözyaşları kamuoyunun gözünü boyayamayacak, onları üç yıllık ülke yönetiminde işledikleri kötülüklerden arındıramayacaktır.

Onların günahları tarihin sayfalarına kanla yazılmış ve toplumun belleğine acıyla kazılmıştır.

Aylık bir dergi için yazılan bir yazının —günlerce önceden baskıya verilmesi zorunluluğu karşısında— güncelliğini koruması oldukça güçtür. Buna bir de son yıllarda toplumumuzda yer alan olağanüstü yoğunluktaki olayları eklersek, en güncel bir konunun bile dergi satışa çıktığında bayatlaması olağandır.

Öyle de olsa... İlerde üzerlerinde uzunca durmak umuduyla... TRT ve 1 Mayıs konularına bir kaç satırla değinmek gerek: Resmen açıklandığına göre; yeni seçilen TRT Yönetim Kuruluna Hükümet, yasa ile kendisine tanınan kontenjandan, üç atama yapmış. Atananlardan birinin tek marifeti AP, 12 Mart, CHP - MSP, 1. MC, 2. MC dönemlerinde sekiz yıl koltuğunu korumak esnekliğini göstermek. İkincisine A.A. Yönetim Kurulu Üyeliği ve A.A. Genel Müdür Vekilliği yetmemiş ki, TRT'ninkine de yerleşmiş. Üçüncüsü —alaturka ve alafranga müzikle ilgili tüm kuruluşların seçimle temsil edildiği TRT Yönetim Kuruluna— Hükümetin arayıp bulduğu bir müzisyen. Sanki ortalıkta adam kalmamıştır ve TRT Yönetim Kurulunda —TRT'nin eğitici görevi gereği ve bünyesinde koskoca bir yurtdışı yayınlar dairesi (Türkiye'nin Sesi Radyosu) bulunması nedeniyle— Milli Eğitim Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığından birer temsilciye ihtiyaç yoktur.

Sonra bu kafa... TRT'ye yeni bir Genel Müdür bulacak!...

Bizim bildiğimiz; bugünlerde yukarda sözü geçen bulup buluşturmalarla uğraşan yetkili TRT uzmanı CHP'li senatörün, yıllar önce TRT'ye bulduğu ilk bulunmaz Hint kumaşı yüzünden —bulunur bulunmaz yediği halt karşısında— TRT Yönetim Kurulundan istifa ettiğidir.

1 Mayıs konusuna gelince: yeni DİSK Yönetimi bir süre çevresine «Demokratik» çalımlar attıktan sonra, eski yönetimin 1 Mayıs 1977'deki anti - demokratik tutumunu benimseyerek, bu yılın 1 Mayıs İşçi Bayramını aynı tekelci yaklaşımla düzenlemeyi yeğledi.

Dahası; eski yönetim hiç olmazsa açıkça tekelciydi. Yenisi bu konuda bir de ikiyüzlülük etti.

YILMAZ' DAN

14. Ocak. 1978
Kayseri Cezaevi

Ayşe Şahin Kardeşim,

Diyorsun ki:

«Bizim burda, birtakım heyecanlı gençler var. Geçenlerde babamların oturduğu kahveyi basıp babamın elinden kâğıtları fırlatmışlar. Ona bağırmışlar. Babamın talebeleri hem de bunu yapanlar. Babam da «tartışalım, niye bağırıyorsunuz?» demiş. Sonrasını şöyle anlattı:

— Niye kâğıtlarımı fırlattınız öğrenebilir miyim?

— Sen yozlaşmış bir burjuvasın, bir giydiğin gömleği bir daha giymezsin, burada kitap okunacak artık, kâğıt oynamak yok, anladın mı?

— Yavrularım, biz buraya kafa dinlemeye geliriz, ayrıca kitap okuyacaksak, evde sakin sakin okuruz, burası kahve.

— Sen pis burjuvasın, o kadar.

— Siz tartışmanın kaderini baştan çizdiniz. Ben size yaşınız küçük olmasına rağmen «siz» diye hitap ediyorum, sizse bana «sen» diyorsunuz demiş ve eve gelmiş.

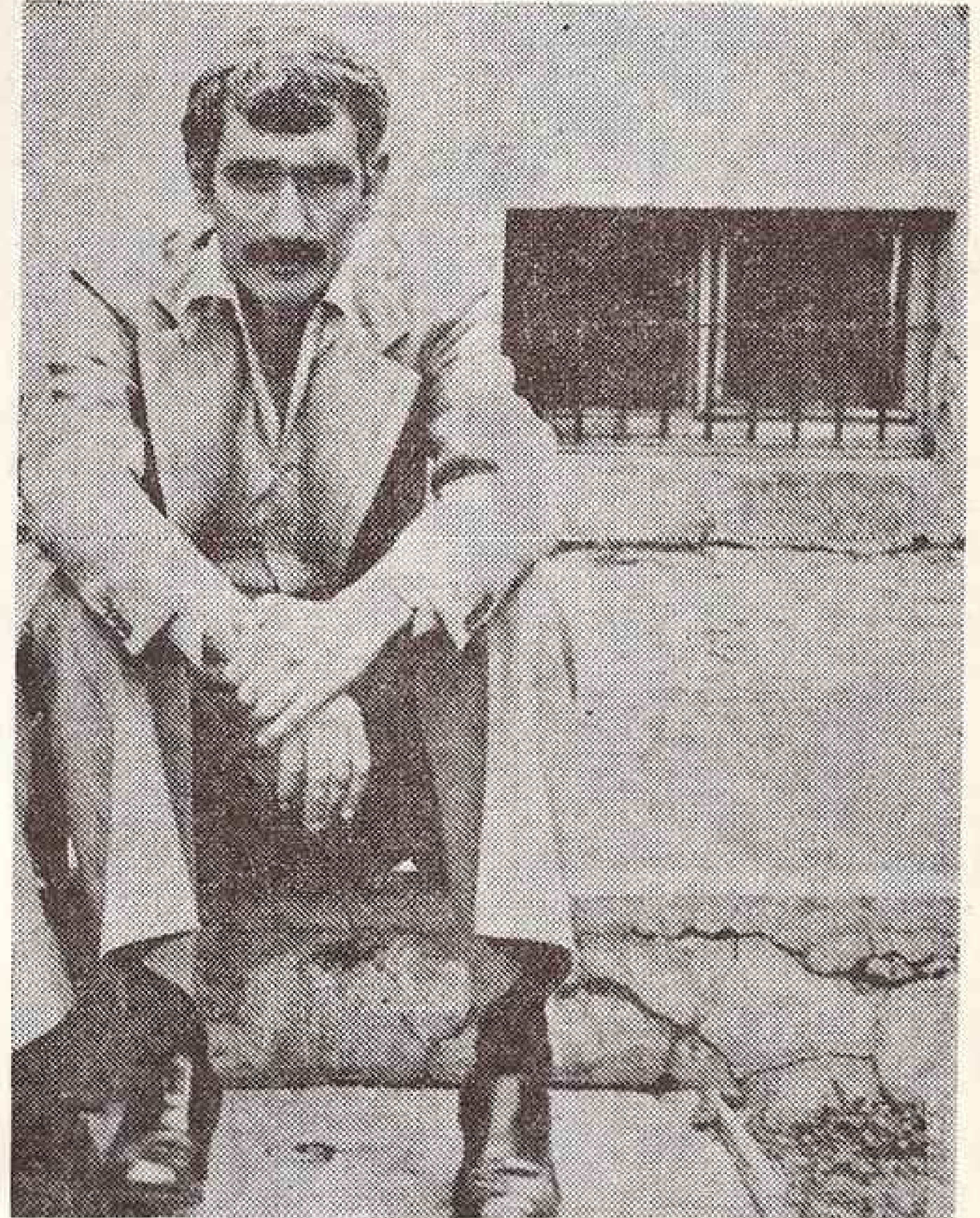
Bu olaya çok kırılmıştı, gözleri yaşlarla doluydu.

— Daha dün okuma yazma öğrettiğim biricik öğrencilerim bunlar hanım, bak kızım, sizin solculara bak.

Bu olay beni çok çok üzdü. Size anlattığım gibi, babam ne burjuvadır, ne de bağnaz. Bir anlam veremedim. Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda? Eğer vaktiniz olur da bana yazarsanız, gerçekten sevineceğim.

Yılmaz abi, belki size yazmama gülüp geçecek, önemsemeyeceksiniz bile...

Hayır... gülüp geçmeyeceğim... gülüp geçilecek bir olay değil çünkü. Anlattığın

olay (gerçekten böyleyse) özü bakımından günümüzde çok sık ve çeşitli biçimleriyle rastladığımız «sol» çocukluk hastalıklarının, özellikle de gençlik kesimlerinde kendini gösteren maceracı anlayışın ifadesidir.

Olayı üç açıdan değerlendirmek gerek.

Birincisi, olayın niteliği.

İkincisi, olaya niteliğini veren arkadaşların tutumu.

Üçüncüsü, babanın olay içindeki yeri.

Ayşe kardeşim, burjuvaziye kin duymak, burjuvalardan nefret etmek, güzel... soylu bir duygudur. Burjuvaziden, halkın değerleriyle çelişen burjuva yaşama biçi-

MEKTUP VAR...

minden, yozlaşmış, çürümeye yüztutmuş burjuva ahlak ve alışkanlıklarından nefret etmeyen bir insanın devrimci olması zordur, hatta imkansızdır. Fakat, genel anlamda burjuvaziye duyulan nefretten kaynaklanan tepkiyi, kültürel... sanatsal... toplumsal... siyasal vb. her alanda, emperyalizmin suçortağı işbirlikçi tekelci burjuvaziye yöneltmek yerine, orta burjuvaziye (ki bunlara milli burjuvazi de diyoruz), küçük burjuvaziye, gerici burjuvazinin ve toprak ağalarının toplumsal ve siyasal etkilerinde kalmış halktan insanlara yöneltmek, ki bunlar faşist ideolojinin etkisinde bile kalmış olsalar, özellikle de şiddet kullanarak yöneltmek, yanlıştır. Bu ve benzeri davranışlar, niyetleri ne denli devrimci olursa olsun, devrime yarar değil, zarar getirir. Devrimciler, asıl darbeyi kimlere, nasıl, ne zaman, kimlerle birleşerek vuracaklarını iyi bilmek zorundadırlar. Bu ilkeleri, hayatımızın en küçük toplumsal ve siyasal ilişkilerinde bile doğru uygulayamamak, devrim saflarında yer alabilecek insanları ürkütür, devrimin güçlerini böler, devrimcilere karşı güvensizlik yaratır. Hele hele, şiddeti yanlış biçimlerde, yanlış hedeflere yöneltmek gerici güçlerin amaçlarına hizmet eder. Devrimcilerin şiddetiyle karşılaşan halktan insanlar kime, nereye sığınacaklardır? Bu tip davranışlar, faşistlerin işine yarar; faşist zorbalarla devrimcileri aynı sepete koymak isteyen anlayışa hizmet eder. Kendilerine «sosyalist» «proleter devrimci» adlarını yakıştıran revizyonistlerin, oportünistlerin sağcı ekmeğine yağ sürer. Baban bile «...sizin solculara bak...» diyerek, solculara duyduğu tepkiyi ifade etmiyor mu?

Sevgili kardeşim, devrimci mücadelenin esas hedefi devlet iktidarını ele geçirmektir. Yoksa devrim adına yuvarlak sözler etmek, kitaplardan gelişigüzel parçalar ezberlemek, bilgiçlik taslamak, keskin devrimci sözlerle, hedefsiz, pusulasız, ona buna «oportünist» «revizyonist» «burjuva» diyerek saldırmak devrimci tavır değildir. Bunun adı, «devrim adına devrime düşmanlıktır.» Daha açığı «devrimci» serseriliktir.

Devrimci mücadeleyi bilmek, değişen ülke ve dünya koşulları gözönünde tutularak, hangi sınıf ve tabakaların, hangi sınıf ve tabakalara karşı, nasıl, hangi ilkeler temelinde, hangi araçlarla mücadele edeceğini bilmek demektir. Bu görevler dururken, halktan insanlara saldırmak, onlar üzerinde baskı kurmak, zor uygulamak yanlıştır. Devrimciler, devrimin çıkarları adına bile olsa halka saldırmazlar, halkı küçük görmezler. Halktan insanların onurlarını incitmekten sakınırlar. Çünkü devrimi, kendini «devrimci» ilan eden bir avuç adam, değil, hem dış gericiliğin (emperyalizm, sosyal emperyalizm) hem de iç gericiliğin (işbirlikçi tekelci burjuvazi ve toprak ağalığı) altında ezilen ve bu baskılardan kurtulmak isteyen halk, devrimin gerekliliği bilincine varan örgütlü halk yapacaktır.

Halk sınıf ve tabakalarına mensup insanların büyük bir çoğunluğu, gerici propagandaların etkisi altındadırlar. Devrimciler geniş emekçi kitlelere düşüncelerini doğru biçimde henüz ulaştıramamaktadırlar. Halk kitlelerinin çoğunluğu, devrimci mücadelenin amaçlarını ve niteliğini bilememekte, bu yüzden devrime ve devrimcilere düşman bile olabilmektedirler. Biz me-

selenin özünü kavrayamadıkları için düşüncelerimizi reddeden, hatta devrimcilere düşman gözüyle bakan bu aldatılmış insanlara saldırabilir miyiz? Kesinlikle hayır!... Onlar bize ne denli düşman olurlarsa olsunlar, bizim görevimiz, gerçek çıkarları, toplumsal kurtuluşları ve ülkemizin bağımsızlığı için, bizimle beraber olmaları gerektiğini onlara kavratmaktır.

Devrim istiyorsak, halkımızın büyük bir çoğunluğunu devrim ister duruma getirmeliyiz. Bunun için ne yapacağız? Kahve basıp kâğıtları yırtacak, zor kullanarak kitap mı okutacağız? Devrimi zor yoluyla mı kabul ettireceğiz halka? Hayır!... Biz devrimi gerçekleştirdikten sonra bile halka karşı zor kullanamayız... Zor, ancak ve ancak devrimin yeminli düşmanlarına karşı, halkı aldatan halk düşmanlarına ve onların çanak yalayıcılarına karşı kullanılır... Ve kullanacağız da...

Arkadaşların tavrını açıklamak için babanı ele alalım.

Baban ilkokul müdürüdür. Sınıf olarak küçük burjuvazinin aydın kesimine mensuptur. Devrimin hedefi değil, devrimin müttefikidir. Kişi olarak birtakım olumsuz alışkanlıkları olabilir. Kağıt, tavla vb. oyunlar oynayabilir, içki içebilir, hatta şu gün devrime taraftar olmayabilir... karşı bile olabilir. Babanın bu yanları değişebilir... değişecektir de. İşte bizim görevimiz bu değişikliği sağlamak için, hızlandırmak için doğru bir siyaset ve doğru bir yöntemle hareket etmektir. Kişilerde görülen birtakım zaaflara, yanlış eğilimlere bakarak onları «düşman» gibi suçlamak yerine, bu zaaflarını yokedebilmelerini, yanlış eğilimlerini yenebilmelerini ve halkın kurtuluş mücadelesine sahip çıkmalarını sağlayacak yolları göstermeliyiz. Babanı, devrimin gerektirdiği görevlere sahip çıkmaya, toplumsal ilişkilerini bu doğrultuda kullanmaya itecek yardımları yapmalıyız. Yoksa, birtakım zaaflarını sınıfsal eğilimlerinden öne çıkartarak, yani hergün bir gömlek değiştirdiğini söyleyip, kağıt oynaması vb. neden göstererek «burjuva» suçlaması yapmak yanlıştır. Üstelik baban istese de hergün bir gömlek değiştiremez. Kaldı ki bizim sorunumuz, üç elbisesi, on gömleği, beş çift ayakkabısı olan bir öğretmenle, üçyüz dönüm, beşyüz dönüm tarlası olan zengin köylüye, iki üç otobüsü ya da kamyonu olan bir iş adamıyla, küçük bir fabrikası ya da kamyonu olan orta sınıflara mensup insanlarla, bunları hedef haline getirip uğraşmak değildir. Diyelim ki, bir memur uzun yıllar

çalışıyor ve emekli oluyor. Eline geçen parayla, biraz da borç harç ederek, kendine bir ev alıyor, bir otomobil alıyor ve küçük bir iş kuruyor. Şimdi bu emekli devrimin düşmanı mı oluyor? Hayır!... Almanya'da türlü çileler çekerek para biriktiren bir işçi, yurda döndüğünde bir iş kursa, bu işçi burjuva olmaya özense bile devrimin düşmanı mı olur? Hayır!... Emperyalizmle dolaylı bağları olan burjuvalar bile, bir bütün olarak devrimin düşmanları safında görülebilir mi? Hayır!... Bu unsurları bir bütün olarak ele almak ve «halk düşmanı» diye suçlamak yanlıştır. Böyle bir tutum devrimin önümüzdeki aşamasının Demokratik Halk Devrimi olduğunu bilmemektir... devrime zarar verir, emperyalizme ve gerici egemen sınıflara hizmet eder. Biz hiç bir zaman bu insanların ikili tabiatları olduğunu akıldan çıkarmamalıyız. Yani, bu unsurlar hem devrimden korkarlar, hem de emperyalizmin ve işbirlikçisi tekelci burjuvazinin baskıları altında ezilirler. Biz onların ezilen yanlarına, emperyalizmle ve işbirlikçi tekelci burjuvaziyle, feodal kalıntılarla çelişen yanlarına sahip çıkmak, onlarla uzlaşan yanlarına karşı ise mücadele etmek zorundayız. Kazanabileceğimiz kadarını devrim saflarına kazanmaya, tarafsızlaştırabileceğimiz kadarını tarafsızlaştırmaya, iflah olmazlarını da açıkça karşımıza almaya bakarız. Yoksa gömleğine bakıp, kağıt oynayışına bakıp onlara kötü davranırsak devrime zarar vermiş oluruz.

Kendimden örnek vereyim. Bugün beni sevenler var, sevmeyenler var. Şimdi ben insanları değerlendirirken beni sevip sevmemelerini ölçü alabilir miyim? Kesinlikle hayır!.. Eğer beni sevmeyen insanların emperyalizmle, sosyal emperyalizmle, işbirlikçi tekelci burjuvaziyle ve toprak ağalarıyla çelişmeleri varsa, ben beni sevmeyen bu insanlarla, bağımsızlığımızın ortak düşmanlarına karşı birlikte mücadele etmek ve omuz omuza olabilmek için her türlü çabayı harcarım. Ve benimle olan çelişmelerini ikinci, üçüncü, beşinci plana iterim... Çünkü onlarla aramdaki çelişme halk içindeki çelişmelerdir ve uzlaşır niteliktedir. Yok, benimle çelişmelerinin asıl nedeni, benim emperyalizme, sosyal emperyalizme, faşizme, revizyonizme ve toprak ağalığına karşı olmam ise, yani halkımızın düşmanlarının çıkarlarını bilinçli bir biçimde savundukları içinse, ya da bizzat bu gerici güçlerin temsilcileriyse, o zaman iş değişir; onlarla aramdaki çelişme kişisel bir çelişme değil, ulusal ve toplumsal karakterdeki bir çelişmedir ve uzlaşmaz niteliktedir. Bu çelişmelerin çözülmesi ancak devrim meselesidir, bu nedenle onlarla, sonuna dek her türlü silahı kuşanarak ve halkımızın büyük bir çoğunluğuyla birleşerek savaşırım. İşte mesele budur...

Emperyalizm ve sosyal emperyalizm, özellikle iki süper devlet, yani ABD ve Sovyetler Birliği bütün dünya halklarının ve aynı zamanda halkımızın en büyük düşmanlarıdır. Bu iki süper devletin dünya hegamonyası emellerine hizmet eden en küçük eğilim bile dünya halklarına ve halkımıza zarar verir. Ülkemizde de bu süper devletlerin bilinçli işbirlikçileri vardır. Onlar da düşmanlarımızdır. Devrimin dostlarını ve düşmanlarını bu ölçüler temelinde tayin ederken, günlük ilişkilerimizi de bu ölçülere göre ayarlamak zorundayız.

Şimdi babanın tavrını inceleyelim.

Baban kahveye «kafa dinlemek» amacıyla gidiyor ve diyor ki «...ayrıca kitap okuyacaksak evde sakin sakin okuruz... burası kahve.»

Bu değerlendirme ve anlayış sakattır. Biz hayatın büyük altüst oluşları, sarsıntıları, gürültüleri ve karmaşası içindeyiz. Hayat durağan, sakin değil, tersine çarpıntı içinde değişmekte ve gelişmektedir. Değişimin sarsıntısı bütün dünyayı sarmıştır... bütün dünya köklü bir değişimin sancılı arefesini yaşamaktadır. Ülkemiz bu çatırtının tam da göbeğindedir... Ve işin acısı baban, her yanı saran bu devrim fırtınasının farkında değildir. Çağımızda «sükûnet» arayan, «sakin sakin» kitap okumayı düşleyen anlayış hayatın gerçekliğiyle çelişir... Baban, şu gün ülkemizin ulaştığı toplum-

sal yükselişin çok çok gerisinde kalmıştır... bu nedenledir ki, «Daha dün okuma yazma öğrettiğim biricik öğrencilerim» diyerek yakınıyor. Onlara «okuma yazma» öğretmiş olmanın avantajını tutucu bir anlayışla değerlendirmekte ve onları böyle heyecanlı davranmaya iten asıl nedeni, toplumsal değişimi gündeme getiren ve özellikle gençleri etkileyen toplumsal çelişmeleri görememektedir. O çocuklar bugün genç insanlar olmuşlardır. Okuma yazma devri gerilerde kalmış, çağın gerçekliğiyle bağ kurmuşlar, ülkemizde büyük boyutlara ulaşan sınıf mücadelesinden etkilenmişler ve yanlış yanlış da olsa, eksikliklerle dolu olsalar da sorumluluklarını aramaya çıkmışlardır. O arkadaşlar, pratik mücadele içinde «sol» sekter yanlarını, maceracı anlayışın etkilerini yeneceklerdir. Onlar, eskiyi, köhnemişi yıkmak için harekete geçen tarihin yeni güçlerinin parçasıdırlar. Baban da, sen de, hayatın gelişen yanına sahip çıkmalı ve sınıfınızın sorumluluğuna uygun davranmalısınız. Babanın küçük burjuva değer yargılarıyla sızlanması, yani «ben size «siz» diye hitap ediyorum sizse bana «sen» diyorsunuz» biçiminde «heyecanlı arkadaşlar»a

karşı durması, aslında tartışmayı burjuva kuralları içine çekmek istemesinin gerici ifadesidir. Mesele «sen» meselesi, «siz» meselesi değildir. Meselenin özü hayatın her alanına hızla yayılan ileri ile geri, yeni ile eski arasındaki sınıf mücadelesi meselesidir. Baban, o genç arkadaşların sadece «sol» sekter yanlarını görmekte, o arkadaşların hareketlerinin özünde varolan ilerici ve devrimci yanları görememektedir. Babanın gözlerine dolan yaşların nedeni nedir? O yaşlar, o genç arkadaşların bir çırpıda geçersiz kıldıkları küçük burjuva sığınakların yitirilmesi adına değil midir? Evet böyledir... Baban o genç arkadaşların saygısını kazanabilmek için eskimiş değer yargılarını yıkmalı ve yeni, devrimci saygınlık ölçüleri kazanmalıdır.

Ayşe kardeşim, arkadaşların tavırları yanlıştır... Buna karşın bir yanı seçmek gerekirse ben, yanlış yunluş da olsalar, ben o «heyecanlı arkadaşlar»ın yanını seçerim. Çünkü bu yan, gelişen ve devrim isteyen yandır. O arkadaşlar hayatea kulak vereceklerdir ve yanlış olan çalışma biçimlerini eleştiri-özeleştiri temelinde düzeltecekler-dir, çünkü, devrimin önündeki irili ufaklı binlerce engeli yıkmamız buna bağlıdır.

Sevgili kardeşim, biz, eleştiriyi, eleştiriyle birlikte sunulan öneriyle birlikte değerlendirmek zorundayız. Öneri yoksa eleştiri eksik ve karanlıktır. Çünkü öneri, eleştirinin niteliğini belirler. Eleştirinin, ilerici, devrimci mi, yoksa gerici mi olduğu, önerisiyle belli olur. Senin ve babanın yapması gereken de budur. Yanlışı görüyorsunuz... söyleyin ne yapalım? İşte bu noktada anlaşmaya çalışalım...

Evet sevgili kardeş... sen bizim dostumuzsun... baban dostumuzdur... o «heyecanlı arkadaşlar» dostlarımızdır... Anlaşacağız...

Sevgiyle gözlerinizden öperim...
Şahin ailesine selam... bin selam...

Yılmaz Güney

Lu Sun

EDEBİYAT VE DEVRİM

Çeviren: İsmail Kaplan

Ben eleştirmen değilim, öyleyse sanatçı da değilim. Çünkü bugünlerde herhangi bir alanda uzman olabilmek için ya siz eleştirmen olacaksınız, ya da eleştirmen bir dostunuz bulunacak. Arkanız yoksa çaresiz kalırsınız, en azından bugün Şanghay Birliği'nde durum budur. Sanatçı olmadığım için de sanata özel bir saygı beslemiyorum; tıpkı sahte bir hekimden başkasının çığırtkanlık yapmak üzere bir boks maçı düzenlememesi gibi. Ben sanatı sadece toplumsal bir olay, zamanın hayatının bir belgesi sayıyorum. Ve insanlık ilerlediğine göre, ister dış olayları anlatın ister iç hayatı, eserleriniz zorunlu olarak eskiyecek ya da ortadan kalkacaktır. Ama son zamanlarda bu ihtimal eleştirmenleri dehşete düşürüyor: kafalarını edebiyat dünyasında ölümsüzlük sorununa taktılar.

Çeşitli «izm»lerin ortaya çıkması da kaçınılmaz bir olaydır. Dünyamızda durmadan devrimler meydana geliyor, bu yüzden tabiatıyla devrimci bir edebiyat var. Dünya halklarının çoğu uyanıyor. Bunların bir çoğu hala acı çekiyorsa da, bazıları iktidarı ele geçirmiş bulunuyor. Tabiatıyla bu durum, halk edebiyatını ya da daha açık söyleyeyim, dördüncü sınıfın (1) edebiyatını doğuruyor.

Çin edebiyat eleştirmeciliğindeki mevcut akımlar konusunda tam bir bilgim yok, öğrenmek de istemiyorum ayrıca. Ama işittiklerimden ve gördüklerimden çıkardığıma göre çeşitli otoriteler çok farklı ölçütler kullanıyorlar: Anglo-Amerikan, Alman, Rus, Japon ve tabiatıyla Çin ölçütlerini ya da bunların bir birleşimini. Bazıları gerçeğe bağlılıktan söz ediyor, bazıları mücadeleden. Bazıları, edebiyat çağını aşmalıdır diyor, bazıları insanın arkasından alay ediyorlar. Kendilerini edebiyat eleştirmeciliğinin otoriteleri olarak sunan daha başkaları ise, birisi yazarları yazmaya teşvik etti mi öfkeye kapılıyorlar. Bu adamlar neyin peşindeler? Bunu hiç anlamıyorum, çünkü yazılar yazılmazsa ortada eleştirilecek ne kalır ki?

Diğer sorunları şimdilik bir yana bırakalım. Sözüm ona devrimci yazarlar bugün kendilerine militan ya da çağ-aşanlar adını veriyorlar. Aslında bugünü aşmak bir tür kaçıştır. Ve onlar gerçeğe cepheden bakma cesaretini gösteremedikleri halde hâlâ devrimci geçinmekte ısrar ederlerse, bilerek ya da bilmeyerek bu yola girmeleri kaçınılmaz olacaktır. Bu dünyada yaşadığımıza göre nasıl olur da ondan uzaklaşabilirsiniz? İnsan kulağına yapışırsa kendisini yukarıya çekebilir demekle bunu demek arasında hiçbir fark yoktur, ikisi de saçmadır. Toplum yerinde sayarsa, edebiyat kendi başına ileriye gidemez. Eğer o böyle yerinde sayan bir toplumda serpiliyorsa, bunun tek bir anlamı vardır: Bu edebiyat devrime sırtını dönmüştür ve o toplum tarafından hoş karşılanmaktadır. Sonuç mu: derginizin satışı biraz yükselir ya da yazılarınızın büyük ticaret şirketleri tarafından çıkarılan gazetelerde yayınlanma olanağı artar.

Kanımca, mücadele etmek haklıdır. İn-

sanlar eziliyorlarsa niçin mücadele etmesinler? Ama, bu, saygıdeğer baylar (2), korkutuyor, «aşırı» diyerek bunu mahkum ediyorlar. Onların iddiasına göre, bütün insanlar birbirlerini sevmelidirler; hem zaten kötü ruhlu bir çete son zamanlarda onları ayartmasaydı, insanlar birbirlerini seviyor olurlardı. Toklar, can çekişen açları belki sevebilirler, ama cançekişen açlar tokları asla sevmezler. İnsanların birbirini yediği Huang Cao (3) zamanında açlar açları bile sevmiyorlardı. Gelgelelim bunun sorumlusu, karışıklık çıkaran mücadele edebiyatı değildi. Ben, edebiyatın yeri göğü sarsabileceğine hiçbir zaman inanmadım; ama insanlar edebiyatı başka amaçlar için kullanmak isterlerse buna hiçbir itirazım olmaz. Örneğin edebiyat «propaganda» için kullanılabilir.

Amerikalı yazar Upton Sinclair şöyle demiş: Bütün edebiyat propagandadır. Devrimci yazarlarımız bu söze değer veriyorlar ve onu büyük harflerle yazıyorlar. Buna karşılık, ağırbaşlı eleştirmenler Upton Sinclair'e «sığ bir sosyalist» diyorlar. Ama ben kendim de sığ bir insan olduğum için Upton Sinclair'in sözüne katılıyorum. Hertürlü edebiyat eseri onu başka birine gösterdiğimiz anda propaganda haline gelir. Bu, bireyci eserler için de söz konusudur, yazıya geçirir geçirmez onlar da propaganda olurlar. Aslına bakarsanız propagandadan kaçınmanın tek yolu hiçbir şey yazmamak, ağzınızı hiç açmamaktır. Bu yüzden, edebiyat tabi ki devriminde bir alet olarak kulkullanılabilir.

Ama bana öyle geliyor ki, biz herşeyden önce, zengin bir içeriğe ve ustaca bir tekniğe ulaşmaya çalışmalıyız, kendimizi yazar olarak öne sürmekte acele etmemeliyiz. Tao Sian Zun ve Lu Kao Cien (4) gibi eski markalar çekicilğini kaybedeli çok oldu. «Dul Kraliçe Ayakkabı Mağazası» adındaki bir şirketin, «Kraliçe Ayakkabı Mağazası» adındaki bir şirketten daha fazla müşteri çekeceğini de sanmıyorum. Devrimci yazarlar ağzınızdan «teknik» sözünün çıkmasına bile katlanamıyorlar. Halbuki bana kalırsa, bütün edebiyat propagandadır. Ama bütün propaganda edebiyat değildir. Bütün çiçekler renklidir (beyazı da renk olarak sayıyorum) ama bütün renkli şeyler çiçek değildir. Sloganların, afişlerin, bildirilerin, telgrafların, kitapların vb. yanısıra, devrimin, edebiyata da ihtiyacı vardır, hem de sadece edebiyat olarak.

Ama Çin'in sözümona devrimci edebiyatı bu konuda bir istisna olarak ortaya çıkıyor. Tabelanın asılması tamamlanmıştır, yazarlarımız hararetle birbirlerini kutluyorlar. Ama onlar bu günün zorbalığına ve karanlığına göz kırpmadan bakma cesaretini gösteremiyorlar. Bazı eserlerin yayınlandığı doğrudur, ama bunların çoğunun uslubu gazete yazılarından bile kötüdür. Ya da oyunlarda sahne talimatları yazılmıyor, bunları tamamlamak aktörlere düşüyor: yazarlarımız sahne talimatı yazmayı «modası geçmiş» bir şey olarak görüyorlar. Bunu işitince, eh artık, bu oyunların ideolojik içeriği kimbilir ne kadar devrimcidir diye düşünebilirsiniz belki? Sizlere Freng Naycao'nun (5) bir oyunundan son iki görkemli satırı aktarayım isterseniz:

Fahişe: Artık karanlıktan korkmuyorum

Hırsız: Haydi isyan edelim!

4. Nisan. 1928

Chinese Literatüre
sayı 9, Eylül 1972

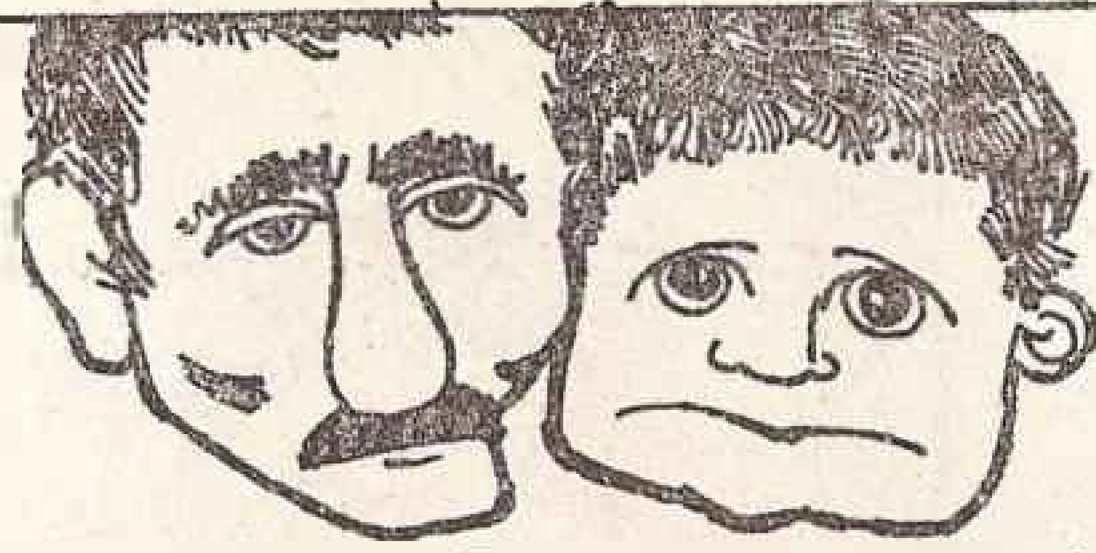
(1) 18. yy. Fransız burjuva devriminden önce Fransız toplumu, vergi, angarya ve özel feodal haklar sistemine göre üç sınıfa ayrılıyordu: Ruhbanlar; soylular ve köylüleri esnafları, zanaatkarları şehirli yoksulları ve burjuvaziyi içine alan üçüncü sınıf. Daha sonraları bazı kimseler buna dayanarak bilimsel olmayan bir deyim kullandılar ve proletaryaya dördüncü sınıf adını verdilerl.

(2) Gerici bir kültür ve siyaset örgütü olan Hilal derneğinin üyeleri kastediliyor.

(3) Tang Hanedanı (618-907) devrindeki bir köylü ayaklanmasının önderi. Derebeylerin vahşi sömürüsü sonucunda köylüler öylesine yoksullaşmışlardı ki, yer yer yamyamlık olaylarına rastlanıyordu.

(4) İki ünlü mezeci dükkanı.

(5) İlerici bir edebiyat örgütü olan Yaratma Derneği'nin bir üyesi.

oğluma hikayeler

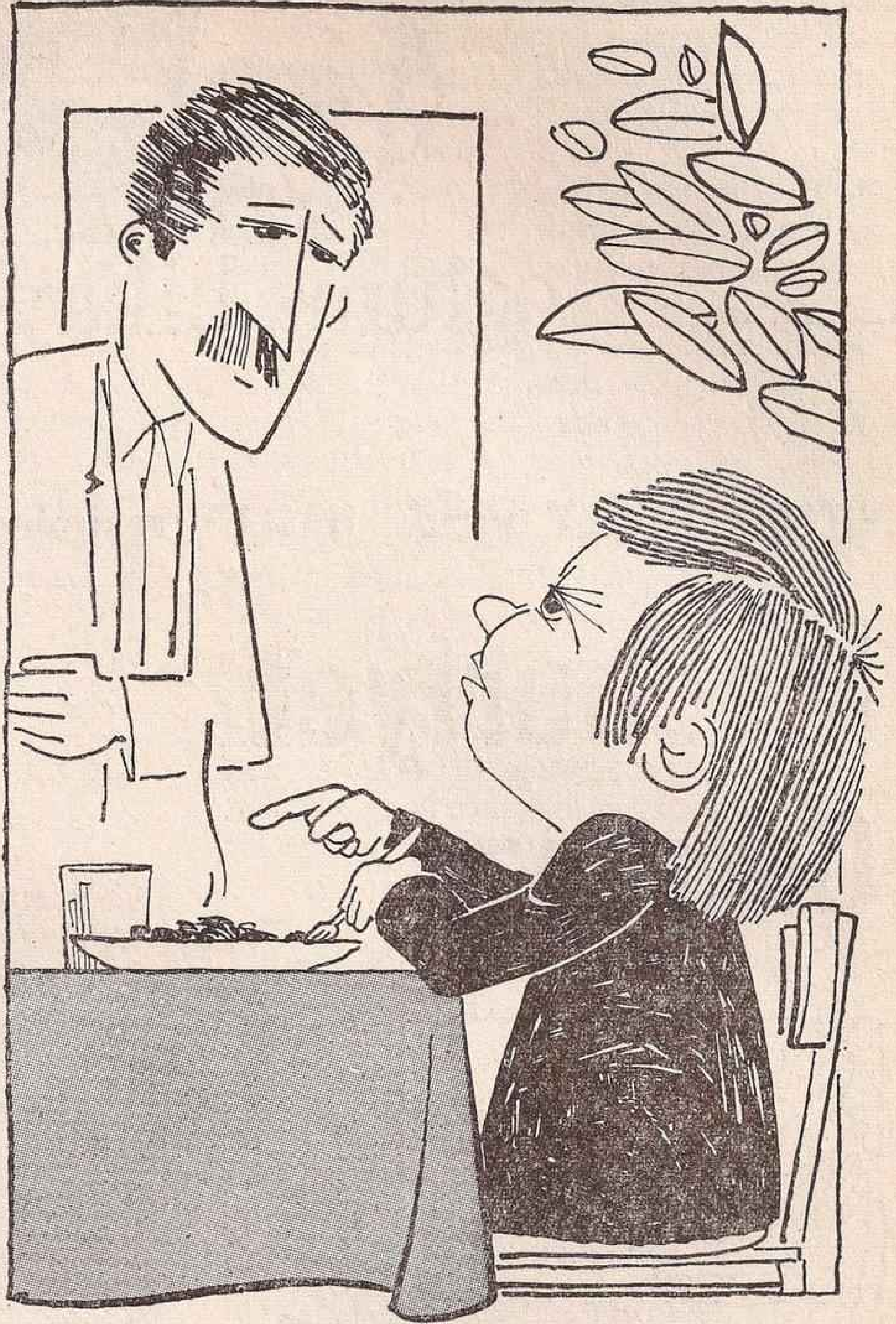
YILMAZ GÜNEY yazdı HASLET resimledi

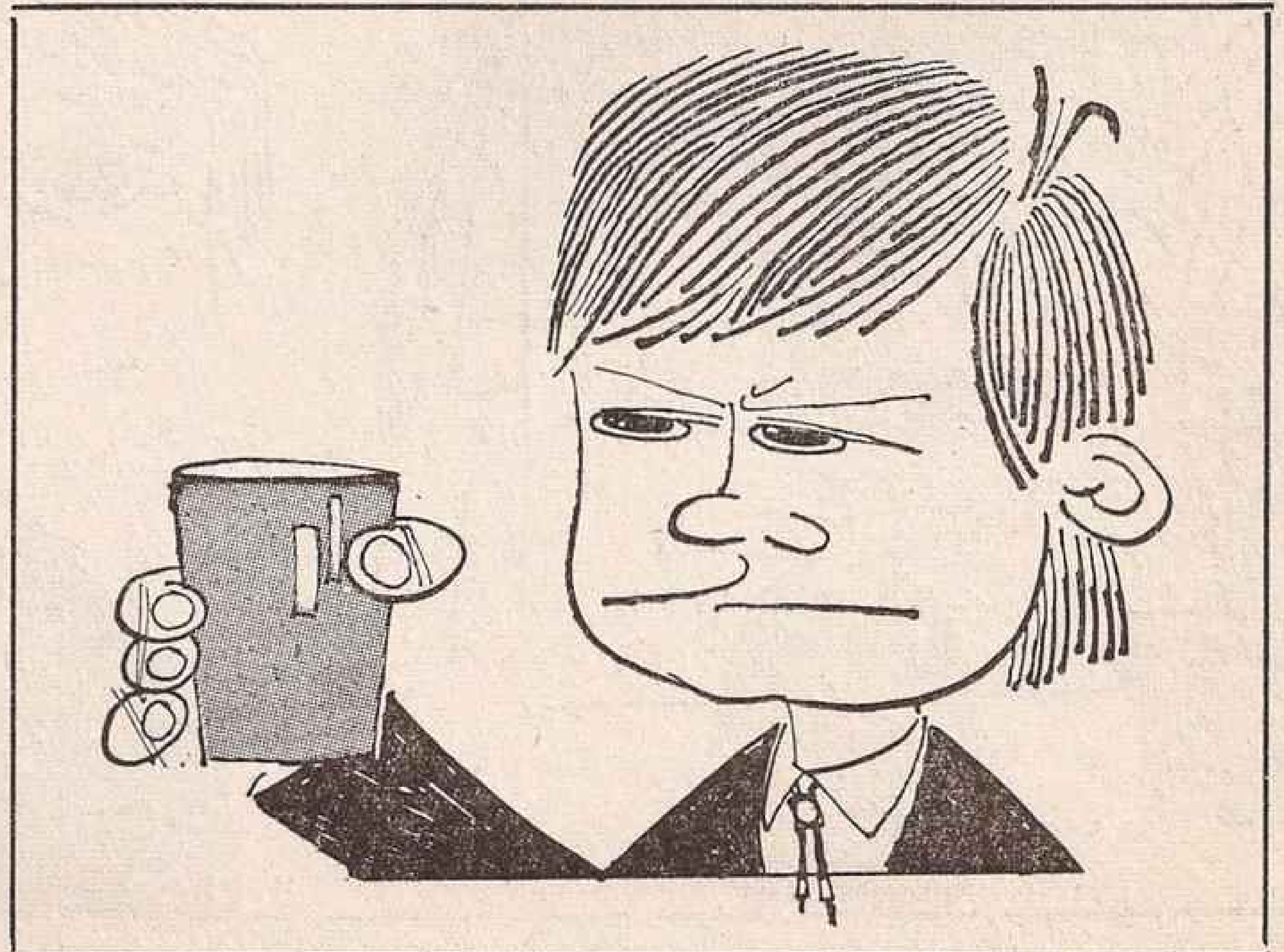
Mecburiyet Çıkmazı

Babası bir noterde odacıydı. Beş kişilik düş kurar, iki kişilik iş yapardı. Çok düşük bir aylık alırdı. Bu parayla beş nüfusa bakmak zorundaydı. En çok kullandığı söz şuydu: «Angarya...»

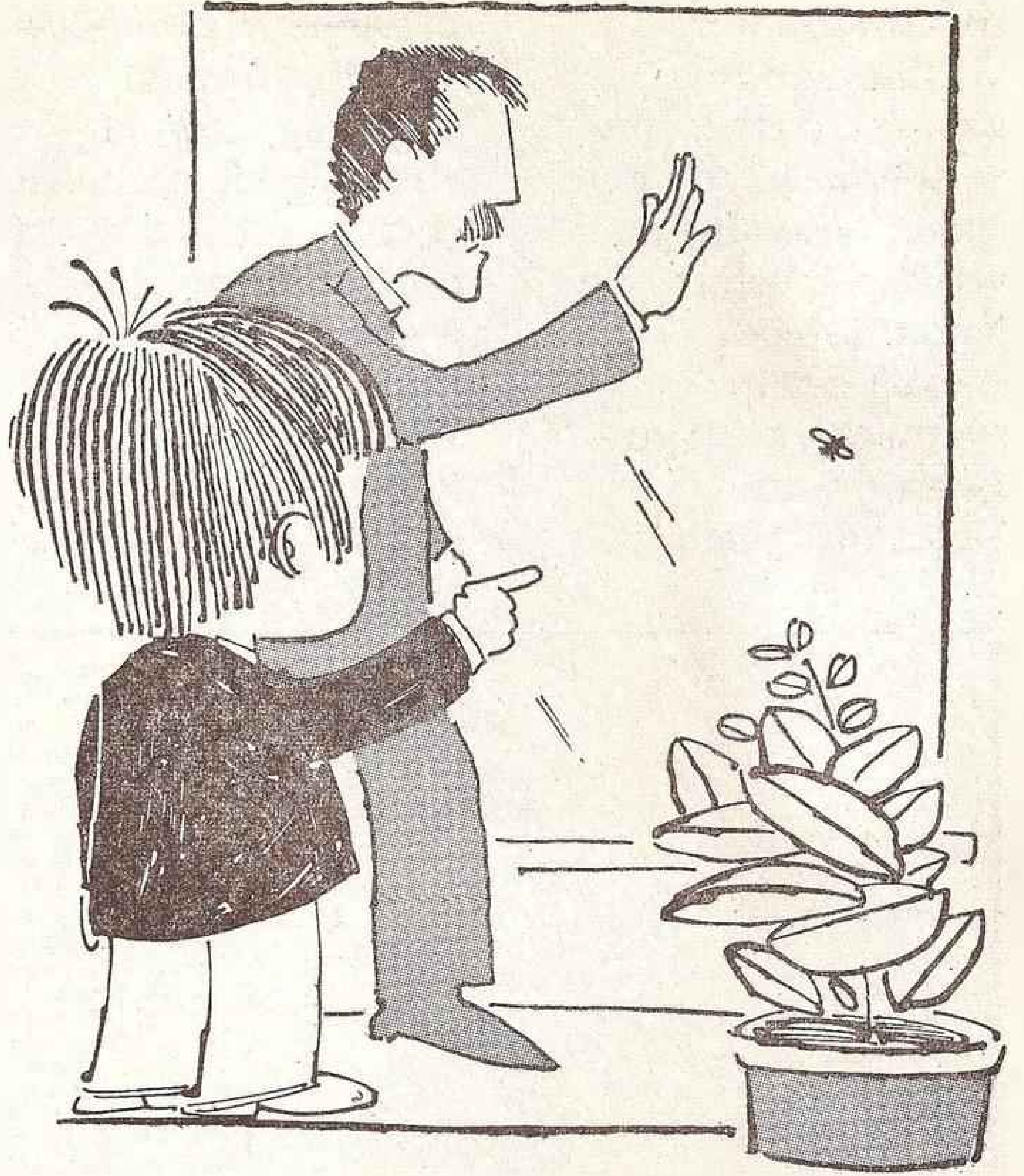
Bir gün babasına, notere gitti çocuk. Öğle üzeriydi. Noter'in oğlu da ordaydı; yemek yiyordu. O da kendisi gibi on yaşlarında bir çocuktu. Fakat, öyle bir havası vardı ki. Çocuktan çok olgun bir adama benzerdi. Birçok davranışıyla emekli bir yargıç olan babasını anımsatırdı. «Hilmi efendi» dedi Noter'in oğlu, başını yemekten kaldırmadan. «Su getir!..» Babası su getirdi. «Buyur» dedi. «Lokmamı yutmadım daha» dedi Noter'in oğlu. «Lokmayı iyice çiğnemeden yutmak sindirime zararlıdır.» Lokmasını iyice çiğnedikten sonra, kâğıt peçeteyle ağzını sildi. Suyu aldı, yarısını içti.

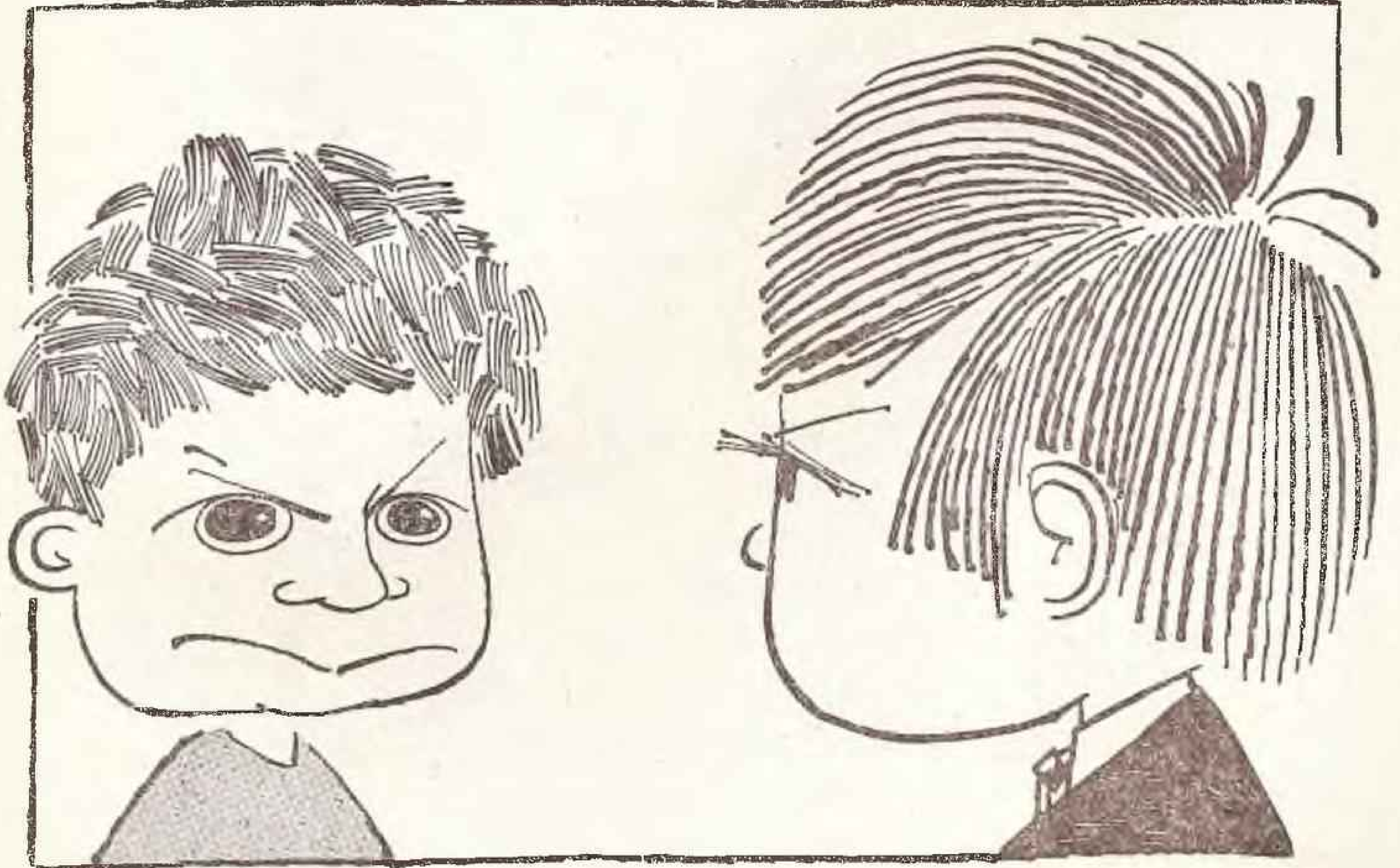
«Bardak temiz değil» dedi. «Bardakları iyi yıka!» Babasına tepeden bakması, emirler vermesi zoruna batıyordu çocuğun. Elini ve ağzını kâğıt peçeteyle sildi. «Toplayabilirsin!..» dedi. Babası, çocuğun bıraktığı artıkları topladı.

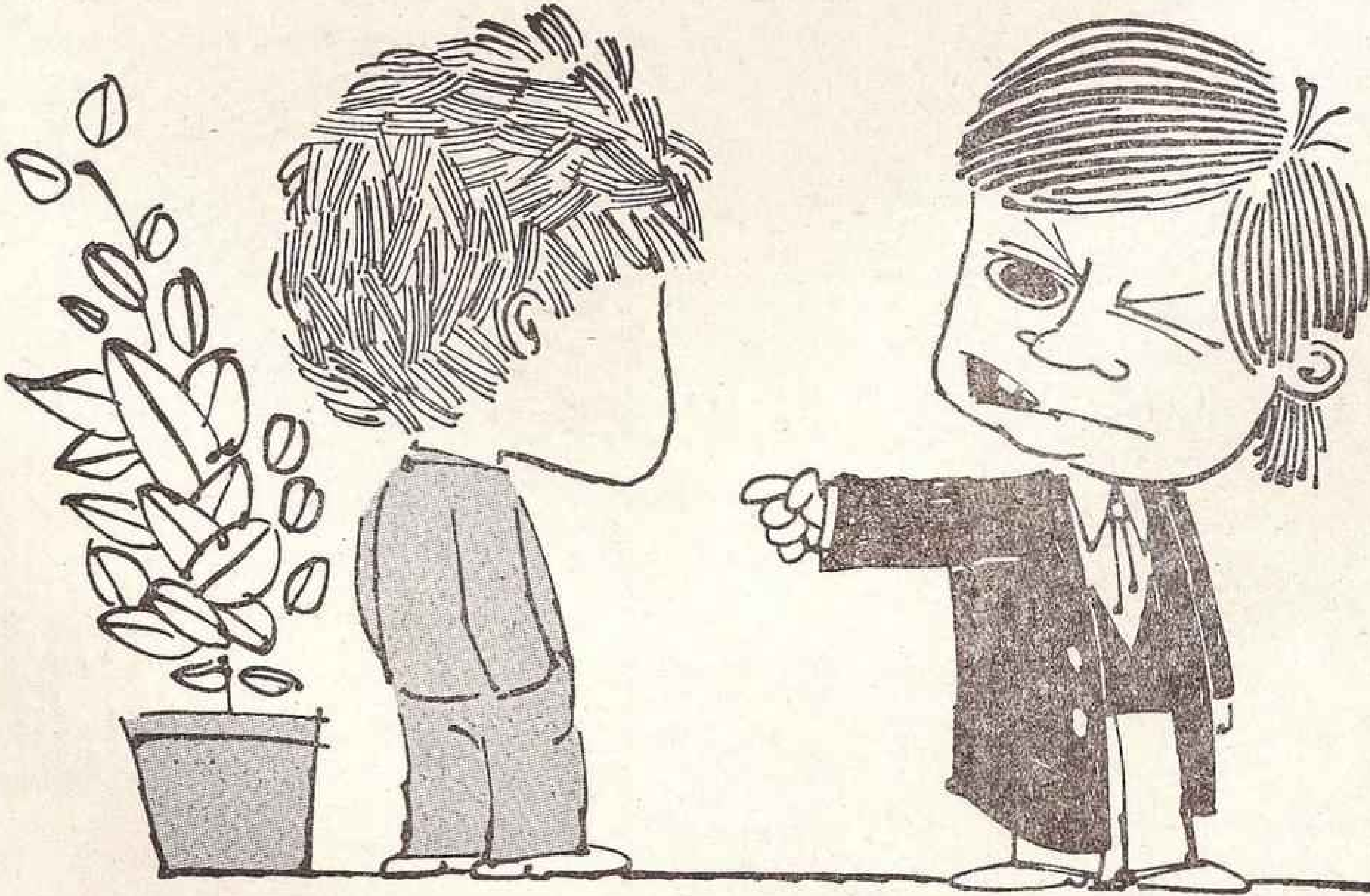

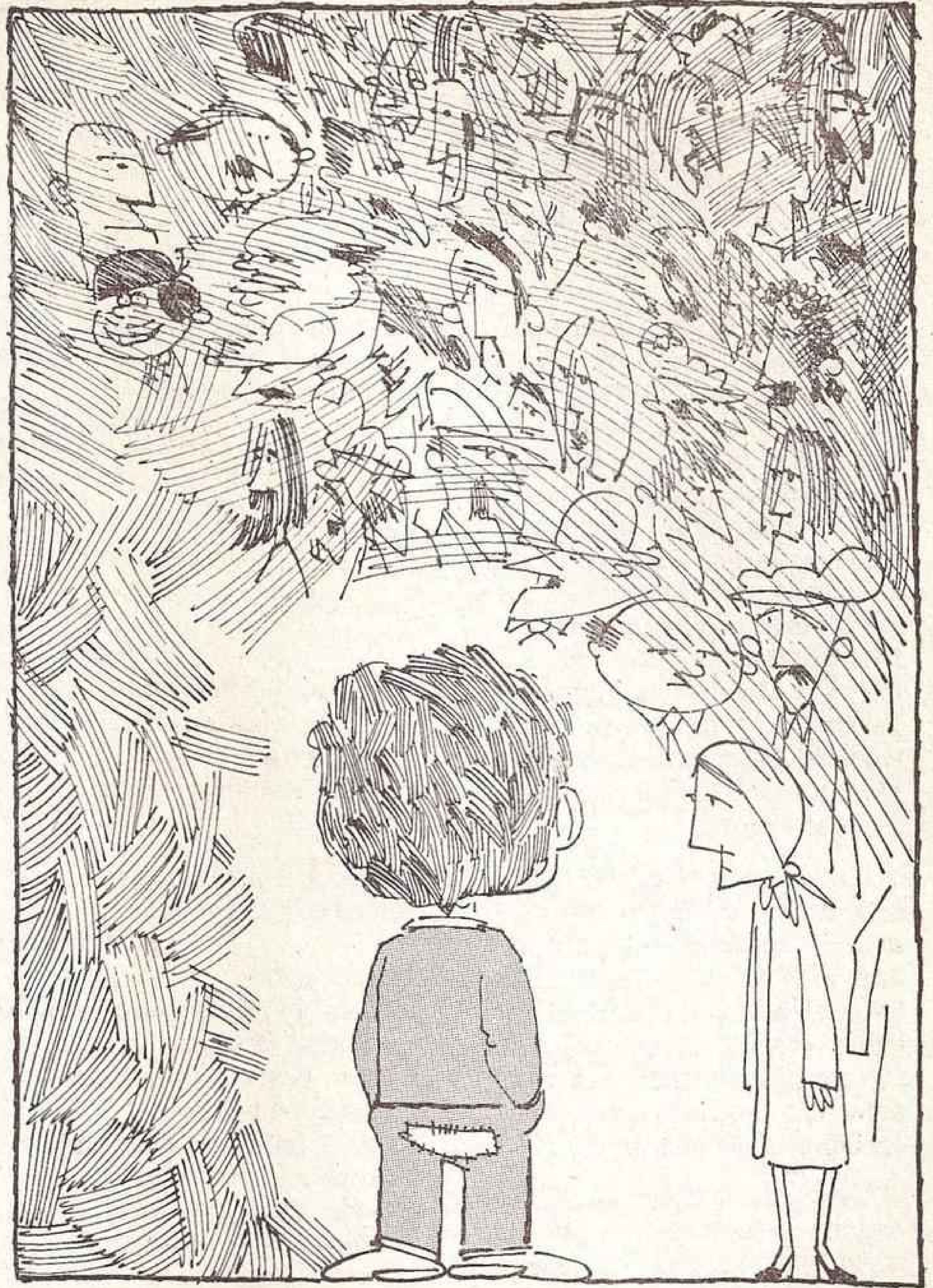
Noter'in oğlu, pencere
camına konan bir
sineği parmağıyla
gösterdi.
«Hilmi efendi» dedi.
«O sineği öldür!..»
Babası sineği
öldürdü. Çocuğun
yemek yediği masayı
sildi, gitti.
İyice kızmıştı
Noter'in oğluna.
«Babama neden böyle
davranıyorsun?» dedi.
Noter'in oğlu tek
kelimeyle yetindi.
«Mecbur!..»
«Neden mecburmuş?»
Yine tek kelime.
«Mecbur!..»
«Neden?»
Babası gitmişti.
Elinde paspas vardı.
Noter'in oğlu ayağa

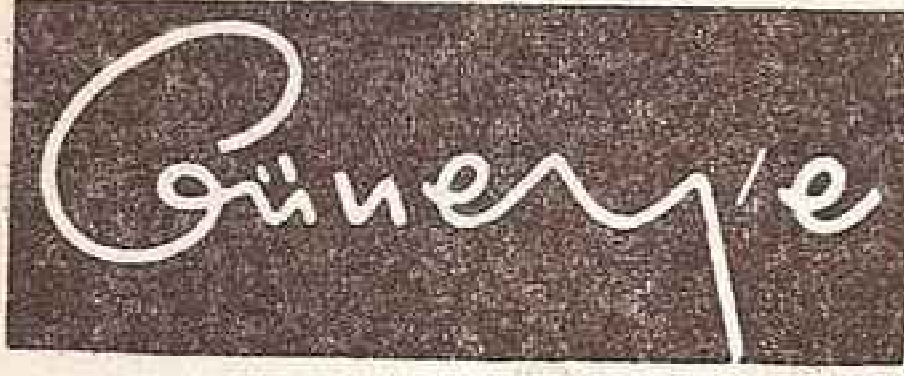

kalktı, dedi ki:
«Hilmi efendi
paltomu getir!..»
«Getirme baba» dedi
çocuk. «Kendisi alsın!»
«Baban mecbur» dedi
Noter'in oğlu.
Babası cevap
vermeden paltoyu
getirdi, tuttu.
Noter'in oğlu büyük
bir memur ciddiyetiyle
giyindi. Kapıdan
çıkarken dedi ki:
«Sen pis bir mahalle
çocuğusun. Bir daha
buraya gelme.
Gelirsen babama
söylerim.»
«Oğluma kızma
küçük bey» dedi
babası, ezilerek.
«Sen onun abisi
sayılırsın. Onun
kusuruna bakma.»
«Oğluna iyi terbiye
vermemişsin» dedi
Noter'in oğlu.
Babasının ezikliği
dokunuyordu çocuğa.
Küçük bir çocuğun
karşısında onu büken
neydi?

Noter'in oğlu gitmişti.
Baba dedi ki:
«İyi yapmadın oğlum.
Ya noter bey burda
olsaydı!?»
«Niye mecbursun
baba? Neden?»
Baba boynunu büktü.
«Dediklerini
yapmazsam,
angaryalarını
çekmezsem işten
atarlar beni. İşsiz
kalınca ne olacak?
Aç susuz perişan
olacağız. Biz
mecburiyete
mahkumuz oğlum.»
«Başka iş yok mu
baba?»
«Başka işe girsem
ne değişir ki oğlum?
Bunlar birbirlerine
benzerler. Ha Ali, Hoca
ha hoca Ali. Bunların
sadece adları değişik,
dış görünüşleri
değişik, içleri aynı.»
Kalın, kızgın bir ses
bağırıyordu.
«Hilmi efendi!..»
Baba yirmibeş kuruş
verdi oğluna.
«Sen eve git oğlum»
dedi.
Çocuk sokakta, içini
kaplayan acıyla
yürürken
«mecbur»larla,
«mecbur»
olmayanları
kalabalıkta seçmeye
çalışıyordu.

Okuyucusu olduğum Güney dergisinin Doğudan Batıya bir köşesine içimde siğmayan daha doğrusu sığdıramadığım Türk halkının ve Ezilen Dünya Halkının çilesini kaderini kağıda amatör bir şekilde dökmeye çalıştım. Sanırım sizde belki beğenmiye bilirsiniz ama ben daha henüz yeniyim bu işlerin profesörü değilim. Ama bugünkü Dünyanın şartları ve yaşama koşulları insanı ister istemez sürüklüyor. Bir ayda yazmış olduğum bu 3 şiirimi size yolluyorum.

Hayatta vereceğim mücadele ancak ve ancak Devrimci saflarındadır. Yeni Patrona Ağaya. Tefeciye Tekelcilere, Faşizmi her çeşidine Emperyalizme ve Kapitalizme karşı Devrimci saflarında vereceğim mücadele benim için hayatta en büyük mücadeledir.

Ben de Halk çocuğuyum ben de ezilenlerdenim ben de sömürülenlerdenim. Talebeyim masrafımı kitap evinde çalışarak çıkarıyorum. Ama bütün sömüren ve ezenlerin karşısındayım. Bunu böyle bilsinler ben Türk Genciyim Ezilenlerin yanında Ezenlerin karşısındayım Kusura bakmayın elime kalemi aldım kağıt dolana kadar bırakamam kafanızı ağrıttım.

ŞENEL BİLİCAN
İstanbul

KAN GÖLÜ

Dağların doruklarından
Güneşin ufuklarından
Bir ses gelir
Filistin halkının soluklarından

Bağlanır kollarından
Umutlanır kavganın
ufuklarından
Bir ses gelir
Filistin halkının yüreklerinden
Ufal ufal yavrular
Ölüyor devrim yollarından
Patlıyor bombalar
Filistin halkının kollarında
Gün olur devrim olur
Filistin kızıl kan gölüdür
Durduramazlar akar
Bu coşkun gölü
Sürürler götürür
Emperyalizmin ve faşizmin
kökünü...

ŞENEL BİLİCAN
İstanbul

DUYURU

Dergimizi bu sayısından itibaren kendi gücümüzle ve olanaklarımızla dağıtacağız. GÜNEY'i dağıtmak, satmak isteyen arkadaşların ve derginin satışını yapmak isteyen kitabevlerinin yeni adresimıze kaç adet dergi istediklerini yazmalarını ya da bizzat başvurmalarını rica ederiz.

Yeni adresimiz: Sakızağacı Cad. Güney Han No: 2 Kat 1
Beyoğlu - İstanbul Telefon: 49 52 63 - 49 80 74

YANIMA YANLIŞ DURMA

«Halkım ben parmakla
sayılmayan»

İktidar cürmü siyasal
Ne biçim/
/o biçim yasal?

El emek
ne diye
hediye..?

Düşme peşime
el düşer
ters düşer.

Ne sence ne bence
tekçe erkekçe...

Düzende düzülür her bir şey
başlangıç sona
sözüm ona...

Tek çare
bi çare/son çare
Alfabesi Sosyalizmin.

İbrişim imlik
suâl sorulur
saklı kimlik...

Kanı suyla
kanı/
yurlar ilkin...

Uygun adım bir marş
yasak alfabesi Sosyalizmin
el dokuması bir eylemde/
Türkiye İşçi sınıfı.

Yer yüzü geniş
yeryüzü, hepimize yeter
Haritasında Sosyalizmin.

HAYDAK EROĞLU
Yozgat

TUTSAKLIK VAR - ÇARESİZLİK VAR

Bir kuş uçuyor havada...
Hür, dokunulmayan...
Bir süre sonra vuruluyor,
Öldürülüyor.
Tutsak bile edilmeden,
Sorguya çekilmeden...
Bir kedi dolaşıyor sokaklarda,
Hür, dokunulmayan.
Bir süre sonra,
Hırpalanıyor, boğazı sıkılıyor,
Çocuklar tarafından.
Sorulmadan, sevilmeden...
Bir çiçek açmış,
Park bahçelerinde...
Koparılıyor, koklanıyor,
Atılıyor nihayet...
Bir ağaç yıkılıyor,
Meyve verecekken,
Yararlı olacakken...
Bir çocuk ağlıyor,
Açlıktan, susuzluktan....
Belki de annesini kaybettiğinden...
Soran yok...
Sümüklü diyen daha çok.
Hürriyet yok,
Hiç bir yerde, Hiç kimsede.
insaf yok, merhamet yok,
öldürmek var, yıkmak var,
Bol, bol.
Günahlıyı da, günahsızı da...
Özgürlük yok...
Yaşayan hiç bir canlıda.
Belki serbestse bir yönde,
Tutsak yine bin yönde
Serbest olmak bir yönde.
Kapatmaz,
Tutsak olunan bin yönü.
Tutsaklık var,
Çaresizlik var...
Merhametsizlik var,
Var,
Devam etmekte...

HATİCE KARA
G. Antep

GÜNÜDÜR ARTIK

Karşı durup köleliği
hakkı
gerçeği
çizerken özgürlüğün yolunu
puşt tuzaklarında
en kahpesiyle kurşunların
ölmeden önce
kokuşmuşluğun da ötesinde
yargılanan yiğitler
halktan yana
kardeş türküsü söylemek
acılara yumruk sıkıp
soyguna dur demek
ve insancıl olma suçuyla
işkencede
çalışan hiç durmaksızın
çoluk çocuk
yığın yığın insanlar
analar
kardeşler
bacılar
günüdür artık dağı delmenin

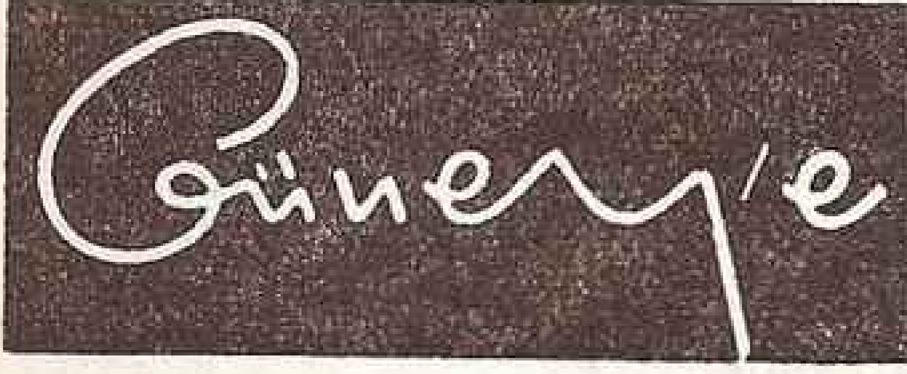
NECMETTİN ÇAKIR
Gerze - SİNOP

...MEYİN

İçki içmeyin
Haram yemeyin
Çiçekleri ellemeyin
Çimenlerde gezmeyin
Yüksek sesle gülmeyin
Bağırmayın sövmeyin
Çok derin düşünmeyin
Verilmezse istemeyin
Mülkiyete göz dikmeyin
Duvarları kirletmeyin
Topluca yürümeyin
Üstümüze gelmeyin
Üstümüze gelmeyin

COŞKUN BÜKTEL
1978

DOĞUDAN BATIDAN

KÖRPE İRECEP BÖYÜYÜNCE

Uyusun yavrım...
Nenniler ederim uyusun deyi
Uyusun da yavrım böyüsün deyi...
neeeen neee
eeee
eeen...
Böyüsün İrecebim
boynuna muska dakıyım
Çıksın gelsin babamı yad ellerinden
İrecebime köyneki dikeyim
Harmanı döküp yere,
Yatırıyım kölgelere,
Hele, gelsin babası, yad ellerinden.
Göbekli harman,
Cicikli kirman,
Gökgözlü gurban,
ipekli yorgan olsun
İrecebim, el gimi yavannı
yemesin dürümünü,
Sarıgöz davarlarımız olsun
gütsün İrecebim dağda, çayırda...
Nenni İrecep nenni
Beşiklere godum seni
Sabım uyusun deyi
Uyusun da hemenceme böyüsün deyi
Böyüsün esker olsun deyi
bol bolamat yıllar görsün deyi
Gelsin hele eskerden
eyi kötü bi duluğu bitliyinen değel
Haçça gimi bi dilbarla bağlayım başını
Zımbır zımbır davılınan döküyüm aşını
Ondan keyri oynayım, dosta düşmana garşı
gördün mü Irapbımın işini!
gördün mü Irapbımın işini!
Deli Durna bi görsün öyle İrecebini
heç hastalıktan farirmi!
ölümü gözü görürmü!

ADNAN DURMAZ
Çankaya-ANKARA

«BANA SENİ GEREK SENİ»

Alçıya alıp,
sidikten insan yapmışlar:
Hak dinlemez,
doğru bilmez robotlar
köşe-bucak
muşta-bıçak kapmışlar
değer böğrüme ucun ucun
susmuşum!

Sırtım yufka,
yiğit halkım, senden uzak düşmüşüm!
Gözü pek kalemim!
Gençliğim yiğit,
Ama dazlak kafam paramparça,
uyuz perçem bölük pörçük!...

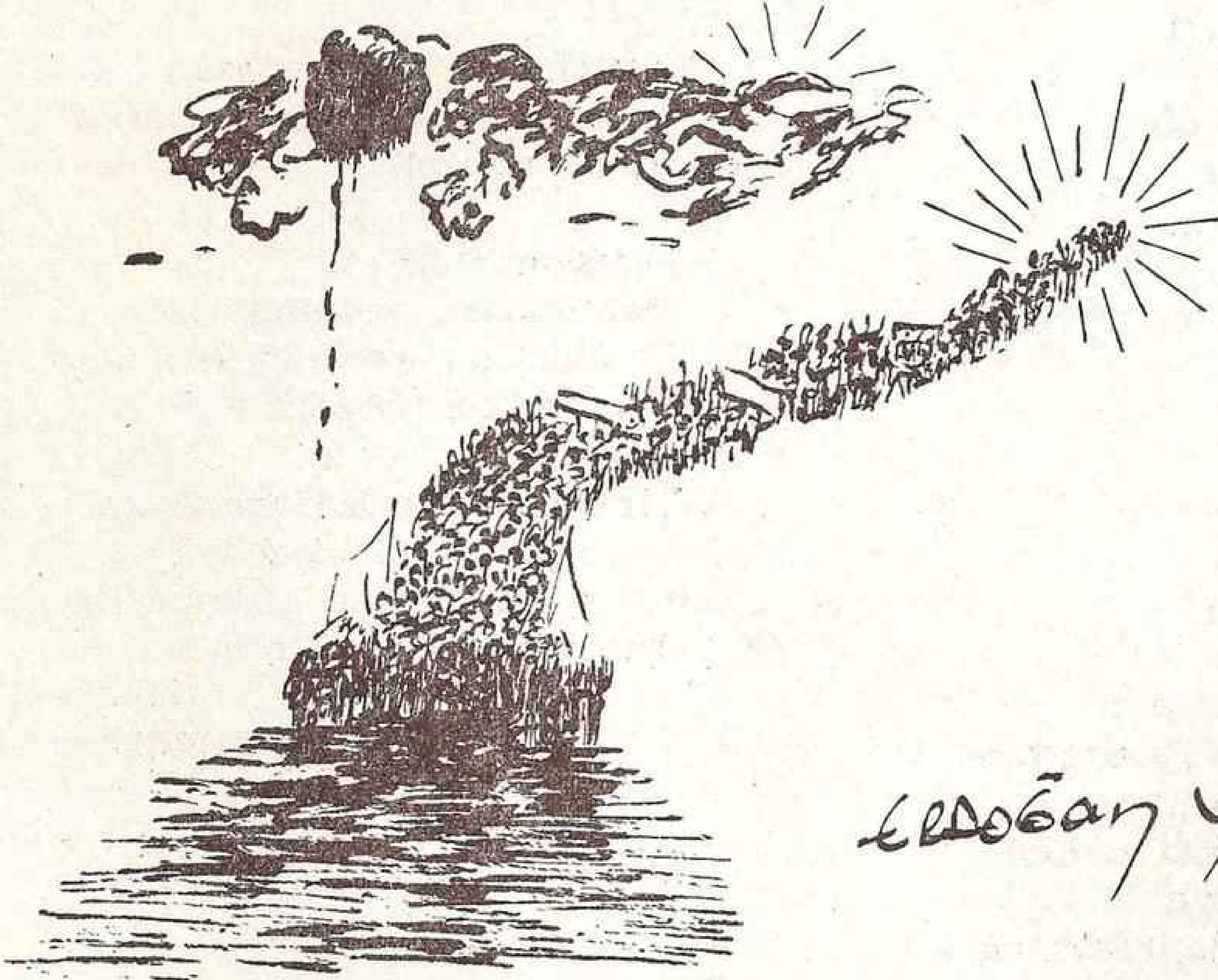
De'ha senden konuşak gardaş,
Bildiğin dilden konuşak...
Gemerek'ten,
Malatya'dan-Siverekten
Sular kaynar sana doğru
gök altından-yer üstünden
akar umut,
Yiğit akar!... Yürek akar!... Kan akar!
De'da senden konuşak gardaş,
Çaldığın telden konuşak;
Biz bu dünyaya
Ha'hayt yoldaş ha'hayt!...
ağız kan dolusu gülmeye geldik!
Vaktimiz yok beyaz mendil
pişmiş tavuk-hazır lokma, teslim olmaya,
Lâş deresinden doğrultup belimizi,
kızılderede ölmeye geldik!
Çoluk-çocuk
Ana-avradınan
köhne viran kör ocağım!
Yekinir de HALKIM deyin
Afşın
Araban
dört bucağım,
Akar bayrak
İşçim akar!.. Öncüm akar!... Can akar!
De'ha senden konuşak gardaş,
gördüğün haldan konuşak;
Hangi elin yağda,
hangisiyle baldasın?
SAVAŞTASIN!...
Kolay değil helbet,
Çağlar boyu yoldasın!
Ölen ölür,
kalan gücün senden alır,
yiğit halkım!
Garip halkım!..
suskun halkım nerdesin?

S. KALE

BUGÜN 1 MAYIS

Ve...
Şimdi bir başka ışıkla
        başlayacak günümüz.
Bizim için doğan; Sosyalizm güneşiyle
        Işıl, ışıl...
Bir başka açacağız,
        ellerimizi gökyüzüne
...Yalvarmak için değil tanrıya!
Uzanmak tutmak için kızıl güneşi,
biraz daha yaklaştırmak gayesiyle...
Uzanacak... ellerimiz...
        Kenetlenecek havada,
milyonlarca elle!...
Kuvvetleneceğiz.
    Faşizme, Emperyalizme, Kapitalizm'e
    karşı her 1 MAYIS'ta

ÖZTEKİN ERDAĞI - İSTANBUL

E. Yıldırım Gazioğlu
Cezaevi - Kırıkkale

YAVRUM UYANSIN

Omuzlarım keder dağları
Göğsümün orta yeri kış kıyamet...

Karanlık çukurun beni korkutamaz ölüm
Candarma kayıtlarında künyem
Dersim dağlarında emlik kuzularım
Dicle sularında kanım
Ve çapraz süngüler ardında türküm kaldı
«Yansın Hozat...»

Başım gözüm üstüne demem
«Tarihsel süreç»ine senin
«Objektif etken» dediğin
Dağlar paşası mı?
Biz ata yadigârı buyruğu bildik
Newroz'da bayram edilir
Ve cenk edilir zulme karşı

Yürek kayalarda uçarı
Lahuri şal rüzgarda
Ufkumuz vatan toprağı
Döğüştük
Kama, tahra, tırpan...
Ve sen öyle bir güzel idin ki
Dersim elinde vatan toprağında
Özgürlük
İnkâr eylemem
Bizdedir kabahat
«Yansın Hozat, yansın
Yavrum uyansın...»

Biz bilemedik
Onlar bilsin uzak yıldızları
Dünya ırmaklarını, bilgisayarları
Ak kâğıt üstündeki kara yazıyı
Baba Ciğerhun'u yiğit Cevahir'i
«Yansın Hozat, yansın
Proleter evlatlarım intikam alsın!»

TAHİR ABACI

MAYIS AYINDA RÜZGARLI GÜNDE

Mayıs ayında rüzgarlı günde
Çiçekler savrulup kavaklar salınanda
Nedir gönüldeşliğin

Türküyle mi sürülüyorlar tarlalar
Terin mi kaldı toprağın bağrında
Halklara mı ulaştı sesin

Mayıs ayında rüzgarlı günde
Omuzdaşlarına kefenler biçilende
Nedir aymazlığın?

Bu kadar mı uzak
Uçları türkülere bulanmış dallar
Bir gelinin bir eve getirdiği mutluluk
Aşkın itiraf edildiği gece

Of, ikisinin ortasında bir yerdeyim
Mayıs ayında rüzgarlı günde
Bu gece yoldaşlarımla görüşmeliyim
Tohum rahme düşmeli bu gece...

TAHİR ABACI

ESKİ PARTİZANLAR

hayatın soluğuna karışıyor
kanın kudreti
işte bir zincirin
halkaları
bağrında
çoğalan
kabaran bir çığlık
yüzünde
hazin etkileri
eski partizanların
göğsünde
parlayan alevler ve
ruhunda
bir iltihap gibi
kımıldayan bulutlar
yine de
usanma sakın
yaşamaktan
ve sakın
koparmaya çalışma
dallarını ağaçların
çünkü
sen de biliyorsun
biz hayatı
marş söyler gibi
yaşarız
ve bizim için
şart olan
tohumun
toprağa düşmesi
değil
her toprağa düşen
tohumda
yeni bir yangın
başlamasıdır.

METİN GÜVEN

KAHRAMANCA SÖYLENEN BİR MARŞIN SÖZLERİ

Kalbin nasıl da çarpıyor
Solgun bir ay gibisin
Oysa olağan bir gün işte
Yine de sokaklarda garip bir telaş
Gözlerine sığmıyor acının fotoğrafları
Gözlerine çocuklar doluyor
O çocuklar ki
Umutları ipotek altında
Sevinçleri rehnedilmiş

Karanlık bir köprü kadar
daralıyorsa yüreğin
Yani ihanetler bile engellemiyorsa
bağrındaki yükselişi
Bırak kan yürüsün damarlarına
Çünkü her çocuk ancak bir sansar kovalar
Çünkü ancak lacivert bir gökyüzü açıklayabilir
ağlamanın sırrını
Çünkü her büyük aşkın kapısını
sadece parlayan bir yıldız aralar
Yine de garip bir telaş içinde geçiyorsa
günler
Unutma terini silmeyi ve koru kendini
O aşklar ki
Herbiri bir uzun yolculuk biletine benzer

Aşkları en iyi çağlayanlar ve
rüzgarlar anlatır
Çünkü sadece onlar siler
mektuplarda kalan gözyaşlarını
Çünkü her fırtına bir yangını başlatır
Çünkü her yangın bir baharı karşılar
Kıvılcımlar ve alevler saçarak doğan
bir güne
Elbet kusursuz bir haziran gerekir
Nehirleri dolduran
Denizleri besleyen hasret
Yoksa ölümler hayatın karşıtı değil mi
O ölümler ki
Kahramanca söylenen bir marşın
sözleri gibi.

METİN GÜVEN

SANAT VE DÜŞÜNCENİN YASAK KARŞISINDA TAVRI NE OLMALIDIR?

Yılmaz GÜNEY

Önce düşünceyi ele alalım.

İnsanın doğasal ve toplumsal pratiği beyne yansır. Daha önce yansımış ve pratik süreç içersinde algılama aşamasından geçerek kavramsal bilgi haline gelmiş birikimlerle, ya da, hala algısal bilgi halinde bekleyen, biçimlenmesini henüz tamamlamış birikimlerle çatışarak, ya da birleşerek yeni bir senteze ulaşır. Bu sentez, şeylerin iç ve dış ilişkilerinin, şeylerle şeyler arasındaki bağların şeylerin kendi içlerinde ve dışlarında varolan zıtlıkların ve benzerliklerin değişen oranlarda kavranması için yapılan zihinsel yargılama ve çıkarsama işlemlerinin sonuçlarını içerir. Akıl-madde, teori-pratik diyalektiğinin ürünü olan bu zihinsel işleme, düşünme... beynin bir işlevi olan düşünmenin ürünü bileşimlere de düşünce diyoruz. Düşüncenin karakterini belirleyen, taşıyıcısının, yani insanın toplumsal varlığı... yani üretim faaliyeti içindeki yeri, mensup olduğu sınıf ilişkileridir. Sınıf mücadelesi, siyasi hayat, bilimsel, kültürel, sanatsal uğraşlar insanın toplumsal pratiğinin unsurları olmakla birlikte, üretim faaliyeti, bütün diğer faaliyetlerinin temeli ve belirleyicisidir.

Düşüncenin temeli, doğasal ve toplumsal ilişkilere ve esas olarak da maddi üretimdeki faaliyetine dayanır. Düşünce, maddenin, maddi olayların beyne yansımasıdır. Yansıma olgusu, nesnel gerçekliği ne derece tam ve bütün boyutlarıyla ifade ediyorsa, yansıyan şeylerin iç ve dış bağları, aralarındaki ilişkiler ne denli kavranıyorsa, düşünce o denli gerçeğe yakın olur. Yansıma ne denli eksik ve yetersizse, düşünce de o denli yetersiz olur. Yansıyan şeyler arasındaki bağlar ve ilişkiler ne denli kavranmıyorsa, düşünce o denli sağlıksızdır; yüzeysel kalır. Hangi konuda olursa olsun, insan düşüncesi başlangıçta sığdır, yüzeyseldir. Şeyler arasındaki bağlar kavrandıkça, düşünceler adım adım derinleşir, çok yanlılığa ulaşır.

İnsanları düşünmeye iten, doğasal ve toplumsal ihtiyaçlardır... zorunluklardır. İnsanlar, canları istedikleri için şöyle ya da böyle düşünemezler. Onları, birbirlerinden farklı düşünmeye iten maddi zorunluklar vardır. Bu nedenler, insan iradesinden bağımsız varolan nesnel koşulların ürünüdürler. Bu koşullardan kaynaklanan zorunluklar da düşünmenin, düşüncenin, tutum ve davranışlarımızın maddi temelidirler.

Bilim ve siyaset, kitlelere ulaşmak için çeşitli araçlardan ve organlardan nasıl yararlanıyorsa, sanat da, çeşitli biçimdeki düşünceleri, kendi özgül yapısı, kuralları ve araçları aracılığıyla kitlelere ulaştırır. Sanat alıcısını ve vericisini biçimleyen nesnel koşulların bizzat kendisidir. Bu yaklaşım, iradeyle koşullar, bilinçle koşullar arasındaki karşılıklı etkileşimi gözardı

etmez. İrade ile onun maddi temeli arasında sürekli bir alış-veriş, değişme, değiştirme işlemi vardır.

Toplumsal düşünce ve sanat, kültürel süreç içersinde yerlerini alırlar. Kültür, insanın, yaşamını sürdürmek için yürüttüğü üretim mücadelesi sürecinde, bir tarih boyu kazandığı ve geliştirdiği, yaşamın her alanını ve her boyutunu ilgilendiren bilgi ve tecrübelerin tümüdür. Ekonomik, toplumsal, siyasal, tıbbi, felsefi, sanatsal vb. alanları da kapsamına aldığı gibi, gelenek, görenek, alışkanlık vb. şeyleri de içerir. Küçük büyük bütün insan topluluklarına bu topyekün bilgiler yumağı yön verir; insan ilişkilerini düzenler, kurallar getirir, yargılar, besler büyütür... ve süreç içersinde gelişmesini sürdürür. Her ulus, kendi ulusal kültürüne dayandığı gibi, uluslararası kültür olanaklarından da uluslararası ilişkileri oranlarında yararlanırlar. Kültür alışverişi, uluslararası planda, ekonomik ve siyasi ilişkilere bağımlı olarak ele alınmalıdır.

Ulusal kültür, uluslararası kültürün, evrensel kültürün temelidir. Ulusal kültürler olmadan evrensel kültür olmaz... olamaz. Ulusal ve evrensel kültürün, sınıfsal niteliklerinden gelen ikili tabiatlarından — ilerici ve gerici yanlarından — bu yazımızda, konuyu dağıtmamak için söz etmeyeceğiz.

Düşünce ve sanat, üretim sürecine sıkı sıkıya bağlıdır ve üretim mücadelesinin, toplumsal ve siyasal mücadelenin hem etkileyicisi, hem de onlardan etkilenendir. Üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme, toplumsal düşüncenin ve sanatın gelişmesinin temelidir. Bu çelişme, hayatın her alanını etkiler. Düşünce ve sanat alanlarında varolan, düşünce ve sanatı geliştiren temel çelişmeler, kaynağını üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki sınıfsal çelişmelerden alırlar. Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişme yokedilebilir mi? Hayır!... Öyleyse, üretim güçleriyle birlikte zorunlu olarak gelişen ve aynı zamanda üretim güçlerinin gelişmesini etkileyen düşünce ve sanat da önlenemez... gelişmesi belli bir süre engellenebilir belki, fakat durdurulamaz. Baskı altındaki birikimler günün birinde ışığa kavuşur. Çünkü, düşünce ve sanat alanındaki başlıca çelişmeler, kaynağını, doğayla toplum arasındaki çelişmelerden, toplumsal çelişmelerden alırlar. Doğa ile toplum arasındaki çelişmeler, kaçınılmaz olarak üretim güçlerini, özellikle de insanı teorik ve pratik alanlarda geliştirir. Toplumsal çelişmeler de, insanı, düşüncesini ve sınıf mücadelesini geliştirir. Ve giderek, gelişen üretim güçleriyle çelişen toplum biçiminin parçalanmasını mutlaklaştıran birikimleri oluşturur.

Her toplum biçimi, kendine özgü bir kültür yapısına sahiptir.

Her toplum biçimi, kendisini değiştirecek ve yokedecek güçleri yaratır. Ancak, üretim güçleriyle üretim ilişkilerinin sürekli uyumunu sağlayabilecek toplum biçimi, kendi içinde gerekli değişimleri uygulayarak varlığını sürdürebilir. Bu sınıfsız toplumdur.

Tarih, bugüne dek, beş toplum biçimi tanımıştır.

Bu toplum biçimleri şunlardır:

İlkel komünal toplum.

Köleci toplum.

Feodal toplum.

Kapitalist toplum.

Sosyalist toplum.

Her toplum biçimine özgü üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişmeler, belli bir süre uzlaşır niteliktedir. Buna, üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki uyum diyoruz. Her toplum biçiminin belli bir aşamasında, gelişen üretim güçleriyle, bu gelişme ye artık uyum gösteremez hale gelen üretim ilişkileri arasındaki çelişme giderek uzlaşmaz niteliğe dönüşür. Düşüncenin ve sanatın gelişimi, ekonomik ve toplumsal gelişmenin önündeki engellerin aşılması sürecinde, sınıflar arası mücadele açısından değerlendirilmelidir. Gelişen güçlerin düşüncesi ve sanatı, sınıf mücadelesinin birer unsurları olarak kendi içlerinde birbirleriyle ve kendi dışlarında sınıf düşmanı güçlerin düşünce

ve sanatıyla savaşır.

İlkel komünal üretim ilişkileri, sınıflaşmayı doğuran üretim güçlerinin gelişimi sonucu parçalanır. Yeni üretim güçlerine uygun düşen bir üretim biçimi oluşur. Bu, tarihin tanıdığı ilk sınıflı toplum olan köleci toplumdur. Köleci toplum, ilkel komünal topluma göre, daha ileri ve gerekli bir toplum biçimidir. Köleci toplumda, köle sahipleri ve köleler sınıfı, toplumsal yaşamın temelidir. Köle sahipleri, kendi sınıf çıkarlarını korumak, ekonomik ve toplumsal ilişkilerini düzenlemek için bir güce, bir iktidar gücüne gereksinme duyarlar. Bu güç, sınıflaşma hareketiyle birlikte, adım adım, en ilkel biçimiyle de olsa kendini doğurmuş olan devlettir. Devletin görevi, egemenlerin sınıf çıkarlarını korumak için yasalar çıkartmak, kurallar koymak, yasaklar getirmek ve uyum göstermeyenleri, değişen oranlarda, şu ya da bu biçimde cezalandırmaktır. Devlet, sınıf baskısının ifadesi olan şiddeti ve şiddetin organlarını gerekli hallerde işleten bir sınıf aygıtıdır. Sürekli ordu ve bürokrasi, devletin iki ana unsurudur. Bu iki unsur, özünde şiddetin uygulayıcılarıdırlar. Şiddetin niteliğini, egemen sınıfları tehdit eden eylem ve davranışların niteliği, egemen sınıfların güçlülüğünün ve güçsüzlüğünün oranı, egemen sınıflara karşı koyan sınıfların güçlülüğünün ve güçsüzlüğünün oranları belirler. En açık biçimiyle, egemen sınıfların şiddeti, gelecekleri konusundaki güvensizliklerin, korkuların ve güçsüzlüklerinin ifadesidir. Bu, her toplum biçiminde, değişen görünüm ve biçimlerde, öz itibariyle böyledir. Şiddet uygulayabilmek, bir açıdan da, güçlülüğün ifadesidir. Bu güçlülük geçicidir.

Tarihi süreç içersinde biçimlenmesini tamamlayan sınıflaşma hareketiyle birlikte, düşünce, sanat ve kültür de sınıf özelliklerini en ayırdedici biçimleriyle kazanırlar. Sınıflaşma berraklaştıkça sınıf düşünceleri de berraklaşır. Çıkarları çelişen sınıfların düşünceleri de birbirleriyle çelişir. Çelişmelerin derinleşmesi, egemenlerin şiddetini arttırır. Sınıfsal yasaklar sınıflarla birlikte adım adım ortaya çıkar. Yasak olgusu, egemen sınıfların ezilen sınıflara karşı kendilerini korumak için getirdikleri, yasalarla beslenen, koruyucu ve gelişeni önleyici, değişik nitelikteki şiddeti içeren önlemler bütünüdür.

Köleci toplumda köle sahiplerinin devleti, kölelerin düşüncesini ve sanatını... Feodal toplumda feodal beylerin devleti, serflerin, işçilerin ve gelişen burjuvazinin devleti, işçilerin, köylülerin ve geniş emekçi kitlelerin düşünceleri ve sanatı üzerinde baskı kurar. Emperpalist burjuvazinin devleti, hem kendi halkı, hem de bütün dünyanın ezilen halkları ve milletleri üzerinde, kendisinden daha güçsüz kapitalist ülkeler üzerinde baskı kurmak ister ve bu doğrultuda ilişkilerini düzenler... Bizimki gibi yarı-sömürge bir ülkede, burjuvazinin ve toprakağalarının devleti emperyalizme bağımlıdır. Baskısı, kendi çıkarlarıyla birlikte, emperyalizmin çıkarlarını da korumayı amaçlar. Çünkü kendi varlığı ile emperyalizmin varlığı arasında binlerce bağ vardır.

Sosyalist toplumda da, işçilerin köylülerin demokratik diktatörlüğü, burjuvazinin düşüncesini ve sanatını baskı altında tutar. Sömürü düzenini yeniden hortlatmak isteyen her türlü girişimi ezer.

Bu arada belirtilmesi gereken bir nokta da, kendini sosyalist gösteren, özünde revizyonizmin iktidarda olduğu ülkelerde devletin durumudur. Buralarda da, revizyonist burjuvazinin diktatörlüğü, geniş emekçi yığınlar üzerinde, her alanda baskısını uygular.

Anlaşılacağı gibi, yasak ve şiddet birbirini tamamlayan iki unsurdur. Bizim konu edindiğimiz yasak, sırtını burjuvazinin ve toprakağalarının «yasal» şiddetine dayayan gerici yasaktır. Şiddete dayanmayan yasak geçerli bir yasak değildir. İster burjuva, isterse proleter karakterli olsun, bu böyledir. Toplumsal, düşünsel, sanatsal, siyasal vb. her

eylem, egemenlere getirdiği ve getirebileceği zararlar ölçüsünde şiddeti içeren bir yasakla karşılaşır. Yasağa uyulmaması halinde, eylemin niteliğine göre, şiddet, şu ya da bu biçimleriyle kendini gösterir. Yasağı ve şiddeti birlikte ele almak gerektiği için, yasaklara karşı direnirken ve yasakları aşmaya, geçersiz kılmaya yönelirken, yasaklara tekabül eden şiddeti de göze almak gerekir. Yasağın ardındaki şiddet göze alınmadan, şiddetin tahribatına karşı hazırlıklı olunmadan yasaklar aşılamaz. Şiddeti göze alan, gerekli disiplin, bilinç ve örgütlenme hazırlıklarını da yapmak zorundadır. Şiddeti göze alan, yasağı şu ya da bu oranda geçersiz kılar. Ya da, şiddeti göze alamayan yasak karşısında boyun eğer, teslim olur. Bugün belli demokratik ve siyasi haklar kazanılmışsa, bu, binlerce demokrasi savaşçısının çeşitli baskıları gğğüslemesi, işkenceleri yiğitçe aşmasının sonucudur. Kazanılmış her mevzide kan ve acı vardır. Ve bir bütün olarak gelişen sınıf güçleri, başta proletarya olmak üzere, bugünkü demokratik ve siyasi hakların yaratıcılarıdır.

Yasağın bir biçimi olan sansürü ele alalım.

Sansür nedir?

Kabaca ele alırsak, sansür, bir eleme, ayıklama, budama hareketidir ve düşünceyi, düşüncenin somutlaşmış ifadesi olan sanat eserlerini, özellikle de sinema sanatını, egemen sınıfların kabul edebileceği bir hale getirmekle yükümlüdür. Yani, egemen sınıflar için sinema sanatını zararsız hale getirmektir. Yasakla sansür iç-içedir. Sansür yasağın özel bir uygulanış biçimidir. Fakat, topyekûn yasağı ifade etmez. Kısmi yasak sayılır. Ancak sansür, yani kısmi yasak, bir sanat ürünü karşısında çaresiz kalırsa genel yasağa başvurulur.

Örneklerle açıklayalım.

Sansür, bir filmin belli bölümlerini sakıncalı görür, o bölümleri keser. Yani, sadece belli bölümlerin, sakıncalı bölümlerin gösterilmesini yasaklar. Kesme ve budama işlemi filmi egemenler için zararsız hale getirebilirse, orada sergilenen şeyler egemenler için kabul edilebilir duruma getirilebilirse, bu film, kuşa dönmüş biçimiyle de olsa sansürden çıkar. Kesme ve budama işlemi yetersiz kalırsa, yapılacak iş, filmi toptan yasaklamaktır.

Bu arada önemli olan nokta, genel anlamıyla yasakların önünde eğilmemek olmakla birlikte, kimi zaman, bilinçli bir tutumla, yasalarla sınırlanmış yasak duvarları arasında da, hedefi yasağı parçalamak olan birikimlerin yaratılması için her alanda çalışmanın gerekliğidir. Yani, tek başına şiddeti hiçe sayarak, yasağı çiğneyerek çalışmak, ya da tek başına yasaklara rıza gösterip, yasal sınırlar içinde boğulmak yanlış olur. Yasal sınırlar içinde çalışmak, özünde yasakları parçalayacak birikimlerin yaratılmasına hizmet ettiği müddetçe olumlu ve gereklidir... vazgeçilmezdir. Yasal sınırlar, aslında mücadeleyle kazanılmış alanlardır ve bu alanlarda çalışmayı reddetmek, küçümsemek, bu olanakları en son kertesine dek kullanmamak «sol»culuktur, kesinlikle yanlıştır. Böylesine bir tavır, geçmişin mücadelesini ve mücadelecilerini hiçe saymaktır, geçmişin olumlu miraslarına sahip çıkmamaktır.

Çelişme, şeylerin doğasında varolan evrensel bir şeydir. Herşey, zıtların mücadelesini ve birliğini içerir. Çelişmelerin temel yasası budur. Yasak ve yasağa karşı mücadele, sansür ve sansüre karşı mücadele, özünde sınıf mücadelesi demektir. Sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesi evrensel ve mutlaktır. Sınıflı toplumlarda sınıflar bütün olanakları ve çeşitli nitelikteki mücadele organlarıyla karşıkarşıya gelirler. Ve hayatın her alanında, hiç durmaksızın savaşırlar. Sanat ve düşünce alanları da, sınıfsal savaş alanlarının ayrılmaz bir parçasıdır.

Ülkemizde, emekçi kitlelerin ekonomik, demokratik, toplumsal ve siyasal taleplerini içeren mücadeleleri çeşitli nitelikte resmi ve resmi olmayan gerici baskılarla ezilmek, engellenmek isten-

mektedir. Emekçi yığınların mücadelesine omuz veren, bu mücadelenin ürünü ilerici, devrimci kültür, sanat ve düşünce akımları da, kuşkusuz gerici baskılarla karşılaşacak, engellenmek istenecektir. İşte sansür, sınıf mücadelesinin egemen sınıflar safında görev yapan, özünde faşist bir baskı ve yıldırma aracıdır.

Sansür ve yasaklarla aramızdaki çelişme, sınıfsal bir çelişmedir. Bu çelişme, emperyalizme bağımlı işbirlikçi burjuvazi ve toprakağalarının siyasi iktidarı ile emekçi halk yığınları arasındaki çelişmenin, ilerici ve devrimci sanat ile devletin gerici - faşist baskı yöntem ve araçları arasındaki çelişmenin, sinema planına yansıyan biçimidir. Sansürün niteliğini değiştirmek ve emekçiler çıkarına giderek ortadan kaldırmak, sansürün bir devlet organı olması hesabıyla, ancak, devletin niteliğinin değiştirilmesiyle, mümkündür. Sansürün gittikçe ağırlaşması, aslında, gerici burjuva-toprakağaları devletinin, anti - demokratik burjuva diktatörlüğünün, faşist diktatörlüğün devleti biçimine dönüştürülmesi çabalarını ifade eder. Bu, kazanılmış birtakım hakların gaspedilmesidir. Devletin niteliğini değiştirmeden, devletin niteliğine dokunmadan, tek başına sansürü değiştirmeyi düşünmek, bu konuda hayaller yaymak aptallığın ötesinde halkı aldatmaktır. En kanlı faşist diktatörlüklerde bile, ne denli zor olursa olsun, yasadışı mücadelenin yanısıra, kuşa döndürülmüş biçimiyle de olsa yasal olanaklardan yararlanmak, gaspedilmiş hakları geri almak için mücadele edilmelidir. Bu mücadele, faşizmin temellerini yıkmak için gerekli birikimler yaratır. Fakat, devlet yetkililerinden bu konuda şefaat beklemek, onların «iyi niyet» gösterilerine aldanmak yanlış olur. Bu nedenle, sansüre karşı mücadele ile, anti - demokratik gerici burjuva diktatörlüğüne karşı mücadele birleştirilmelidir. Anti - demokratik burjuva diktatörlüğüne karşı mücadele veren sınıf güçleri arasına bizzat katılmadan sansüre karşı başarı elele edilemez.

Sonuçta düşüncelerimi şöyle özetleyebilirim:

Düşünce, insan iradesinden bağımsız doğasal ve toplumsal çelişmelerin ürünüdür. Doğa - insan, toplum - insan, sınıf - sınıf ilişkileri varoldukça, bu ilişkilerden kaynaklanan çelişmeler, bu çelişmelerin ürünü düşünceler de olacaktır. Önlemlerle, baskılarla çelişmeler engellenemeyeceğine, yokedilemeyeceğine göre, düşünceler ve düşüncelerin gelişmeleri de engellenemezler. Gelişen üretim güçleri, gelişmelerinin önünde bir engel olan üretim ilişkilerini parçalayacaktır. Buna bağlı olarak, gelişen üretim güçlerine tekabül eden düşünceler de, sanat eylemleri de önlerindeki yasak duvarlarını parçalayacaktır. Parçalama işlemi, ileri ve devrimci düşüncelerin kitleleri örgütlü olarak harekete geçirmesiyle onları, maddi bir güç haline dönüştürmesiyle mümkündür. Bu nedenle, devrimci düşünce, doğası gereği, çeşitli araçlarla kitlelere ulaşma tarihi görevini yerine getirirken yasak tanımaz. Yasağı ilke olarak kabul etmek, ona uymak teslimiyettir. Yasağa rıza gösteren kişiler olabilir, bu, gelişen düşüncenin yasağı tanıması ve önünde eğilmesi anlamına gelmez. Bu, kişilerin sınıf niteliklerinden, bilinç düzeylerinden, deney eksikliklerinden gelen kişisel bir zaaftır. Devrimci düşünce zaafla uzlaşmaz, zaafın niteliğini kavrar, onunla mücadele eder. Geçici bir süre, yasak sınırları içinde yasal eylemini bilinçle sürdürebilir, fakat kendini taşıyacak, koruyacak ve geliştirecek insan unsurunu yaratarak, kitlelere malolarak engelleri aşar. Yasaklar, ancak çiğnenerek aşılabilir. Bugüne dek de böyle olmuştur.

Devrimci düşüncenin ve sanatın yasak karşısındaki tavrı teslimiyet değil, çiğnemek olmalıdır. Akar su yolunu bulur. Önündeki engelleri aşar, dağları deler, denize ulaşır.

Devrimci sanat ve düşüncenin yasak karşısındaki doğal tavrı budur.

1 Eylül 1977, Kayseri Cezaevi

Zekeriya Sertel

SANAT ÖLÇÜSÜ

Nazım Hikmetle sık sık uluslararası toplantılara katılırdık. Bu toplantılara dünyanın dört köşesinden temsilciler gelirdi. Bunlar arasında özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika'dan gelmiş olan genç şair ve yazarlar, Nazım Hikmet adını duyunca bizimle ilgilenir, çevremizi sarardı. Nazımla sanat üstüne konuşabilmek onlar için bulunmaz bir fırsat, unutulmaz bir zevkti. Çok kez konuşmanın sonunda genç şair ve yazarlar bir dosya içinde eserlerini Nazıma sunar, okuyup fikrini söylemesini dilerdi. Heyecan içinde sevinçlerini saklayamıyorlardı.

Otelimize döndükten sonra Nazım merakla kendisine sunulan dosyaları, yazıları şöyle üstünkörü gözden geçirir ve bir kenara iterdi. Bir göz atış kararını vermeğe yetiyordu. Ben önemsemediğini görerek kızar, adeta azarlayarak direnirdim:

— Yazık değil mi, Nazım, derdim. Bu gençler, sana güvenmişler, fikrine önem vermişler. Merak ve heyecan içinde dudaklarından çıkacak cesaret verici iki kelime bekliyorlar. Oysa sen onların eserlerini okumağa bile katlanamıyorsun.

Nazım ilk direnmeme gülmüş ve şu yanıtı vermişti:

— Kardeşim Zekeriya, demişti, bir sanat eserinde iki şey aranır. Sanatçının önce söyleyecek bir sözü, bir mesajı olmalı; sonra da bu sözü güzel söylemesini bilmeli. Yani her sanat eserinin bir içeriği, bir de biçimi vardır. Eğer sanatçı yeni bir şey söylüyorsa ve bunu güzel biçimde söyleyebilmişse başarıya ulaşmış sayılır. Bunu anlamak için bana verilen dosyaları baştan aşağı okumağa gerek yok. Bir ikisine şöyle bir göz atmak yeter.

Bu sonuca varmakla birlikte gene de genç yazarların cesaretini kırmamağa çalışır, onlara tatlı sözler söylerdi.

Bu sanat ölçüsü karşısında eski veya yeni kaç sanatçımız ayakta kalabilir?

Geçen gün yayınevi sahiplerinden biri anlatıyordu: «Son günlerde, diyordu, 20 nci yüzyıl şairlerimizin eserlerinden bir antoloji yapmak istedim. Bugünün gençlerini ilgilendirecek şiirleri toplamağa çalıştım. Sonunda eleye eleye elimde avucumda birşey kalmadı, vazgeçtim.

Gerçekten de divan edebiyatı terbiyesi ile büyümüş ve yetişmiş bizim kuşak sanatçıları yalnız güzel söz söylemeğe önem vermiş, şiirlerine bir öz katamamışlardır. Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi, Faruk Nafiz, Halit Fahri, tüm bu kuşak bugünün gençliğine birey söylemez. Zaten onların da böyle bir iddiaları yoktur.

Bu kuşak içinde Nazım ilk kez söyleyecek sözü olan ve bunu herkesten daha güzel söylemesini bilen bir şair, bir sanatçı olarak sanat ufkumuzda bir güneş gibi doğmuş, ve ötekileri gölgede bırakmıştır.

Bugünkü kuşak içinde Nazım Hikmet'in bu ölçüsüne uyan kaç kişi var bilmiyorum. Şu var ki bugün artık sanat anlayışı değişmiştir. Değil yalnız şairler ve yazarlar, ama her kolda sanatçılar bu yeni anlayışa uymak, ve söyleyecek bir söz, bir mesaj sahibi olmak zorundadır. Yoksa ölüme mahkumdur.

Yazarların ve okuyucuların sorumluluğu ortaktır. Okuyucuların görüşlerini, beğendikleri ve beğenmedikleri yanları kısa mektuplar ve makalelerle iletmeleri çok önemlidir. Derginin başarısının tek ölçütü budur.
MAO ZEDUNG

okuyucu postası

GÜNEY DERGİSİ YAZIİŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

«Kayıtsız şartsız abone olacağım» diyordum kendikendime, «Güney» Sanat dergisinin çıkacağını duyduğum zaman. «Güney» dergisi çıktı ve 3 ncü sayısının çıkmakta olduğu şu günlere dek daha abone olmamanın acısını içimde taşıyıp durdum.

Bugün bu olanağı bulduğum için sonsuz mutluyum. Adresinize 180 lirayı postaladım. Beni de abone edin, şimdiye dek çıkmış olan sayılarını adresime postaya verin! Özlemini duyduğum insanların sesini duyacağım; O'nların savaşımını, bilgisini kendime ışık tutup DEĞİŞECEĞİM, gücüm oranında DEĞİŞTİRMEYE çalışacağım. Böylece insanlık görevimi yerine getirecek, suçlular sürüsüne katılmışlıktan kurtulmuş olacağım.

Ne var ki, «YILMAZ GÜNEY»in Güney Sanat ve Kültür Dergisinin ikinci sayısında, biz okuyuculara verdiği sözden güç alarak size bir şiir gönderiyorum ve «lâyık gördüğünüz takdirde» Dergimizde yayımlamanızı istiyorum! Ondan sonra «YILMAZ GÜNEY»e dostça, kardeşçe, arkadaşça, yoldaşça DEVRİMCİ ve MÜCADELECİ selamımı gönderiyorum. Başta YILMAZ GÜNEY olmak üzere, Derginizin (Dergimizin) tüm dürüst proleterlerine başarı ve esenlikler diliyorum. YILMAZ bilsin ki, gecekondularda çileli, yoksul gecekondu halkından tutun da üniversite gençliğine, tarlalarda, fabrikalarda, ocaklarda çalışan dertli, çileli ve yoksul işçilere, öğretmenine, memuruna, dağların arkasında, ormanların içinde kaybolan köylerde yaşayan «yediden yetmişine» kadar herkesin gönlündedir. Buna karşılık düşmanları, istemeyenleri, kızanları da çoktur doğal olarak. Neyse... «Düne» ilişkin sözleri tekrarlamayacağım artık... Yeni çözümlerin, etkin yöntemlerin arayışı ve buluşu ümidi ile...

Aydınlık ve mutlu günler için, elele... mücadeleye!..

Irgat Sürücü

SAYIN «GÜNEY»...

Yazıtımı belirli bir amac, dışında, çıkar değil halkımın yanında çok yönlü bir şekilde yer almak, onların dertlerini paylaşmak, yaşamak ve bunları yazımla, bileğimle gerektiğinde silâhımla anlatmaya gaye edinmiş bir köylü çocuğum. Zira ezilmiş, sömürülmüş bir ailenin evlatının burjuva pisliğinde kaybolmasını, halkımın saflarında yerimi almasını bildiğim için aynı zamanda bunların da yeterli olmadığını iyi bildiğim için kendi namıma çok mutluyum.

Dergimiz olan «GÜNEY»e yazılar, makaleler, sohbetler, röportajlar göndermek istiyorum. Ters bir tepkiyle karşılaşmayacağıma inandığım için yazıtıma başladığıma mutluyum.

Yanıtınızı beklerken çağdaş Türkiye'de her geçen gün ANTİ - FAŞİZM; ANTİ - EMPERYALİZM mücadelesinin yükselişinde, hiç yılmadan devam etmesini bilen «GÜNEY»e başarılar dilerken, tüm personeline de Dostça selâmlar...

AYHAN İÇÖZ

Muğla

HALKIN DOSYASI

halk sözünün eridir — sayın yargıç —
susmasa insan insana
sevgilerde
hani atasına andı var ya
onunla evrene uyanıp onda evren olduğumuz
dün yüce bayrağın gönderi bildiğimiz
bugün ayaklar altında parya
ve tattıysanız eğer
sayın yargıç
yangına büyüyen kitapta
bizi yeniden yeryüzüne getiren
özgür şiirlerin tadını

siz siz olun
suçlu yazın bu düzenin adını
halkın elleridir — sayın yargıç —
gün örtmese yüzünü
yüzümüze
türkülerin bozkırında yanık
halkın elleridir ekmeğe doyduğumuz
dün Anafartalarda öpüp başımıza koyduğumuz
bugün devrimcilikten sanık
ve tuttuysanız eğer
sayın yargıç
ikiye bölünen kalemde
ana baba eş kardeş çocuk torun
birgün birinin yasını
siz siz olun
kapatın halkın dosyasını **Ş. AVNİ ÖLEZ**

FİLİSTİN DİRENECEKTİR

Düşen yağmur
Güzel çiçeklere ve silahlara kadar iner
Bir direnen halkın sesidir bu
Gözyaşı
Yürek sancısıdır ve
Bir saman alevidir
Katı
Acımasız bir gerçektir
Kurtuluşa kadar Filistin
Direnecektir...
Onların çocukları
Kavganın keskin doruklarında büyüyor
Hertürlü
Irkçı ve Emperyalist tüm güçlere karşı
Kara silahların namlusunda
Bir Filistin yetişiyor

Artık kırılmayan bir umuttur
Direniştir dağbalarında
Bükülmeyen bilektir
Filistin Halkı
Direnen şarkıları
Direnme türküleri söyler, zira
Kavgalarında katı bir gerçekle
Tümüyle gerilladır
Kurtuluşa kadar Filistin durmayacak
Direnecektir... **Fevzi DEVRİM KURUCU - Antalya**

SELAM DOSTLAR

Ülkemizde yıllardır eksikliği çekilen bir kültür ve sanat dergisini çıkartığınıza sevindim. Bildiğimiz gibi bu gün bir çok «kültür ve sanat» dergisi var. Bu dergilerin temel anlayışına baktığımızda hepsinde ortak olan yön şu veya bu oranda hakim sınıflara yaranmak. Bu durumda devrimcilere düşen görev Marksizm - Leninizm ışığında burjuva sanat kültür anlayışını yadsıyıp, yerine yeni düşünceler geliştirmektir. Yıllardır ülkemizde süregelmekte olan revizyonist ve bilumum burjuva anlayışlarını uzun bilinçli, kararlı bir ideolojik mücadeleyle mahkum etmek hepimizin görevidir. Bunu da bizim genelde verdiğimiz devrim mücadelesine tabi kılmak zorundayız. Şimdiye kadar ülkemiz devrimci hareketinin ML bir çizgiye oturamamasının yansımasını sanat ve kültür anlayışında da görüyoruz. Bu durumda uzun bir araştırma ve inceleme faaliyetine girmemiz gerekiyor. Bu faaliyetimiz de genelinde araştırdığınız, incelediğimiz, kafa yorduğumuz Türkiye devriminin sorunları ve sınıfsız toplama ulaşma amacımızdan bağımsız ele alamayız. Salt sanat kültür konusunda bilgimizin olması hiçbir şeydir, ve hiçbir soruna da açıklık getiremez. Sanatın ve kültürün öbür meselelerle bağını kurmazsak, hayattan koparsak, salt kitabi bilgiye, sahip olan, yönsüz birer entellektüelden başka birşey olamayız. Gerçekten Türkiyeli devrimciler olarak hepimize ağır görevler düşmektedir. Bu görevler halkımıza ve tevrime olan sorumluluk ve bağlılığımızın bir parçasıdır.

Dostlar,

Biliyoruz ki, ne faşizmin zulmu, ne de revizyonist oportünist barikatlar tarihin akışının önüne set çekemeyecektir.

Ve biliyoruz ki,

«Çalışan milyonların adaleli kolları kalkacak ve süngülerle korunan despotizmin boyunduruğu atomlarına kadar parçalanacaktır.»

Mevlüt Gülveren

ONLAR

Üç kurşun dağıttı geceyi
Ve yeni gelin kızlar ağladı ardından
Bir geçici ağıt değildi bu
Göz çanakları parladı kan içinde
şafak şafak
görürmü!
Mayıslar yıkıldı ayakuçlarına,
üzgündü.

Bir Galile'dir
Doğru bildiğini haykırır dünyaya
Eski yüzyıl avrupasından

Işık tutar Suphi'ler, Nejatlar
Bir kurtuluş savaşından
Karadenizin oy,
Karasularına bakarak
Bin-bir öfkeyle
Ülkede Emperyalizm kol geziyor
Neden savaş verdik, diyecektir...
Ve İspanya'da
Viktor Jara'lar için
Özgürlük şarkıları dinmedi
ve dinmeyecektir
Ve İbrahim Yoldaş
Stiv Biko kardeşler işkence edilip
ve öldürülebilirler
............Onlar karanlığa karşı
Ölüme karşıydılar.
İbrahim Yoldaşın
Ve kara Afrika'nın yılmaz devrimcilerine
ayak uyduracaktır tarih ve diyecektir ki:
Ölüm onları geriletmedi
Ölüm onları bir adım geriletmiyecektir...

Fevzi DEVRİM KURUCU - Antalya

BÜO'nun Tarihçesi Ve Amaçları

BÜO, bir Üniversite tiyatrosu. Bu da onu diğer amatör ya da profesyonel tiyatrolardan ayıran en önemli özellik oluyor. Çünkü bu özellik BÜO içinde çalışanların sürekli değişmesine, yenilenmesine neden oluyor. Bu sürekli yenilik getirmesi açısından olumlu karşılanabilir ama şunu da unutmamalıyız ki değişen insanlara bağımlı olarak değişen dünya görüşü ve tiyatro anlayışı BÜO'nun bir kuruluş olarak tutarlı bir çizgi izlemesini olanaksızlaştırıyor. BÜO, 1971'de Robert College'in «Boğaziçi Üniversitesi» adını almasıyla kuruldu ve «R.C. Players» geleneğinin takipçisi oldu. 12 Mart döneminin politik baskısının da sonucu olarak 1975 yılına kadar sürekli dalgalanmalar geçiren BÜO, bugünkü çizgisinin ilk ürününü 1975 yılında sahnelenen ve Bekir Yıldız'ın hikâyelerinden derlenen bir oyun olan «Sahipsizler» ile verdi. Bundan sonra amaç - Nihaî bir amaç saptamak olanaksız olduğundan - BÜO üyelerinin kuramsal eğitimi ve ancak buna bağımlı ölçüde oyun sahneleme çalışmaları olarak saptandı. Bu saptama, önce de belirttiğimiz gibi, oluşturulmasına çalışılan tiyatro anlayışının ancak **tek tek kişilerde** sürdürülmesinin olanaklı olduğunu kavramamızdan ileri geliyordu. BÜO'nun bu doğrultuda verdiği son ürün Brecht'in «Arturo Ui'nin Engellenebilir Yükselişi» adlı oyunu oldu.

BÜO'nun bir üniversite tiyatrosu olmasının bir sonucu da «Seyircisini seçen tiyatro ya da seyircisine göre oyun sahneleyen tiyatro» ikilemenin dışında kalmasıdır. Kuramsal olarak elbette tiyatronun seyircisini seçmesinin yani sınıfsal tiyatronun yanındayız. Ama, bizim seyircimiz, daha BÜO kurulduğu andan itibaren bizim için bir «veri» idi. Oyunlarımızı, B.Ü. kampüsünün dışında sahnelememiz ya çok kısa süreler için olanaklı ya da hepten olanaksız. Bu da kadromuzu oluşturan arkadaşların zamanlarının kısıtlılığından ileri geliyor. Bir kere çevremizin B.Ü. öğrencilerinden oluşacağına kabul edince olanaklarımız iyice daralıyor. Çünkü öğrenim dilinin İngilizce olması, öğrenimin yakın zamanlara kadar paralı olması, okulun yaşamdan soyut yerlesimi, okul kitlesinin sınıfsal özelliğini belirliyor: Küçük burjuvazinin üst tabakaları ve burjuvazinin gençleri. Fakat bu büyük bir dezavantaj mı? Kanımızca hayır. Şöyle açıklayalım: Tiyatro ancak *kitle* ile sağlıklı bir bağlar kurduğunda bir bütün haline gelir. Doğru; ancak *hangi* kitle ile? Şurada ya da burada bulabileceğimiz somut ve özel bir kitle ile mi, yoksa zihnimizde var olan ve somutta var olmayan soyut bir *genel* kitle kavramı ile mi? Devrimciler bugüne kadar bu soruya daima «Birincisi ile» diye cevap verdiler. Ancak, somut ve özel kitlenin yalnızca bir biçim olduğunu, ve değişik zaman ve mekanda değişik kitlelerin değişik tepkiler göstereceğini unutmamak gerekir. Yapmamız gereken şey, şüphesiz, bu değişik kitlelerdeki ortak özü bulup çıkartmak, yani soyutlama yoluyla *genel* bir kitle kavramına varmak; ve çalışmalarımızda ölçüt olarak *bu kitleyi* almaktır. Bu açıdan bakıldığında, seslendiğimiz kitlenin, somut *özellikleri,* tanımladığımız ortak özden ne denli uzak olursa olsun, bizim için sadece *nicel* bir fark olmaktan öteye gidemez. Bu ortak öz, tabii ki, bütün sınıf ve tabakaları birleştiren «evrensel» ve «insanî» bir «cevher» değildir. Aksine, bir sınıfı - işçi sınıfını - ve o sınıfın nihaî amacı için mücadele eden ya da etme potansiyelini taşıyan kişileri birleştiren bir ortak özdür.

BÜO içinde çalışanların kuramsal eğitiminin birinci planda geldiğini saptadığımıza göre, çalışmalarımızı da bu amaca yöneltmemiz doğaldır. Bu nedenle ilk hedef olarak *yönetim bütün kitleye mal edilmesini* saptadık. Oyun metinlerini genellikle kendimiz oluşturduk bugüne dek. (Gerek çeviri, gerek derleme, gerekse özgün). Bu sene saptadığımız çalışma programı, oyunların metinlerin ezberlenmesinden çok, onları oluşturan dünya görüşünü ve tiyatro anlayışını kavramaya yönelik olacak. Oyunun metninin oluşturulmasından ve ilk reji çalışmalarının tamamlanmasından sonra, sahne üzerine çıktığımızda grup yönetimi-

ni benimsiyoruz. Bu ilk iki çalışmanın ise mümkün olduğunca geniş bir kadro tarafından yapılması için çalışıyoruz. Fakat oyunları bir «yapım» olarak değil, içinde değişik bilgi düzeylerindeki kişilerin birbirlerine bilgi aktardıkları (Fakat asla öğrenci-öğretmen ilişkisine girmedikleri) bir okul olarak görüyoruz.

GELENEKSEL TİYATRO

İlk önce öz-biçim sorununa ilişkin bir noktayı saptıyalım: Kabaca söylersek, sorun doğru bir öz oluşturmak, sonra da bunu en iyi aktaracak doğru biçimi aramaktır. Bu açıdan bakıldığında, geleneksel tiyatrodan yararlanma sorununa bazı ideolojik yaklaşımlar var. «Halk tiyatrosunun biçimlerini kullanalım. Halk alıştığı biçimi daha rahat kabullenir.» deniyor. Ama bu biçimleri üreten ilişkilerin tasfiye olup olmadığı ya da bunların yerini hızla yeni olguların alıp almadığı araştırılmıyor? Böyle bir çaba bizce bir tür biçimcilik, biçimi amaç durumuna koyma. Bunun ötesinde toplumda yeni ilişkilerin varlığını görüyoruz. Seyircinin istediği, seyirciye gösterilmesi gereken de bu yeni ilişkilerin oluşturduğu, öz. Sorunumuz bu özü aktaracak en iyi biçimi, eğer böyle bir biçim geleneksel tiyatromuzda varsa, onu kullanırız şüphesiz, ama yalnız bu durumda ve bu amaçla. Ayrıca bu sorunla uğraşan tiyatrocuların, Brecht'in kuramını oluştururken geleneksel tiyatromuzla birçok ortak yanı olan Çin ve Hint dramından yararlandığını ve bunun tiyatromuz için bir avantaj olduğunu unutmamaları gerekir.

«DENEME» KAVRAMI ÜZERİNE

Tarih boyunca tiyatro, değişik olgunluk düzeylerinde yaptığı denemelere vardı. Sophokles ve Shakespeare'in tiyatroları birer denemeydi, çağlarını anlatmak için en uygun, doğru biçimi aramışlardı. Çağın ilişkileri değiştikçe, oluşan yeni özü anlatacak yeni biçimler aramak gerekti. Tiyatroda deneme bu amaçla yapıldı ve yapılıyor. Bugün de içinde yaşadıklarımızın yerini alacak yeni ilişkiler oluşuyor. Eğer tiyatromuz da bu yeni ilişkilerin egemenliği için mücadele edecekse bunları anlatabileceği en doğru biçimi bulmak zorundadır. Brecht «diyalektik tiyatro» kuramını bu amaçla oluşturmuş ve bu amaçla denemeler yapmıştı. Onun kaldığı yerden bu çalışmaya devam etmek gerekir. Neden ille de diyalektik tiyatro diyoruz? Çünkü neyin denendiği ve ne için denendiği bilinmezse deneme kavramı boş bir kabuk haline gelir. Özellikle çağımızda, Sophokles ve Shakespeare'in çağlarından farklı olarak çağın gidiş yönü, yıkılan eskinin yerini hangi yeninin alacağı bilinmektedir. Bu yüzden ne amaçla deneme yapıldığının bilinmesi artık bir zorunluluk halini almıştır. Biz, ne amaçla deneme yaptığımızı belirtelim: Aristoteles sonrası tüm yanılsamacı tiyatro (Bu kategoriye tüm «absürd» tiyatrolar, tüm «yenilikçi» tiyatrolar ve son zamanlarda çok reklamı yapılan malûm «Polonya ekolü» de dahildir) özel mülkiyet üzerine kurulan bir toplumsal yapının ürünü olduğu için, «korku» (yani bilinmeyenin sahip olunan şeyi alıp götüreceği korkusu) ve «acıma» (yani mülkünü kaybedene acıma) yoluyla arınma üzerine, Yunanca adıyla «Katharsis» üzerine kuruluydu. Bizim tiyatromuz ise «Merak» (yani işçi sınıfı kaybedecek zincirlerinden başka hiç bir şeye sahip olmadığına göre, bilinmeyeni ancak merak edebilir) ve «Yardımseverlik» (ve işçi sınıfı kendi durumunda olanlara ancak yardım etme tutkusuyla yaklaşabilir) kurulacaktır. İşte bu iki duyguyu tiyatro diliyle en iyi biçimde anlatabilmek için deneme yapıyoruz, yoksa çağını çoktan doldurmuş dünya görüşlerini cici kılıklara sokup bir süre daha yaşatabilmek için değil.

BU SENE İÇİN HAZIRLADIĞIMIZ ÇALIŞMALAR.

Birinci Dönem Bertolt Brecht'in parçalar halinde bıraktığı ve Berliner Ensemble'nin derlediği *Brotladen* (Ekmek Fırını) adlı oyunu sahneleyeceğiz. İkinci dönem ise, gene Brecht'in «*Beş Paralık Opera*» sından ve «*Beş Paralık Roma*»ından yararlanarak yazdığımız «*Beş Paralık İşler*» adlı oyunu sahneleyeceğiz. Bu oyun ise 1978 Mayısında seyirciye sunulacak.

SİNEMA

Bağdat'ta Filistin Filmleri Festivali

Cengiz ÇANDAR

Festivalin amblemi

Tanınmış sinema oyuncusu Fikret Hakan ile birlikte Bağdat'ta düzenlenen 3. Uluslararası Filistin Filmleri ve TV Programları Festivali'ni izledik. Katıldık diyemiyorum, izledik çünkü. İşin garip yanı sınırlarımızın hemen ötesinde üçüncü kez düzenlenen uluslararası bir festivalden ilk kez haberimiz olmuştu. Bu nedenle katılmaktan çok izlemekle yetindik. İzlerken gözlemlerimizi not edelim dedik, katılmamış olmamızın eksikliğini belki bir ölçüde böyle giderebiliriz diye düşündük.

Festival Hakkında Genel Bilgiler

Festivalin düzenleyicisi Arap Birliği, Filistin Kurtuluş Örgütü, Irak Yayın, Televizyon ve Sinema Kurumu ile işbirliği halinde Arap Devletleri Yayın Birliği idi. Ancak, düzenleme işinin neredeyse tümünün Irak Enformasyon Bakanlığı ve Irak Radyo - Televizyon Kurumu tarafından üstlendiği anlaşılıyordu.

Festivale katılan filmler ödüllendirilme bakımından üç ana bölüme ayrılmıştı. Birinci bölüm televizyon programları idi. Televizyon programları ise kendi arasında üç dala ayrılmıştı. Sırasıyla:

a. Televizyon röportaj filmleri — 30 dakikadan kısa,

b. Şarkılı televizyon filmleri — 90 dakikadan kısa

c. Televizyon oyunları — 90 dakikadan kısa.

İkinci bölümde belgesel sinema ve televizyon filmleri yer almıştı. Bu bölüm de kendi içinde üç dala ayrılmıştı:

a. Kısa belgeseller — 15 dakikadan kısa,

b. Orta uzunlukta belgeseller — 30 dakikadan kısa

c. Uzun belgeseller.

Üçüncü bölüm ise 90 dakikadan kısa konulu filmler olarak saptanmıştı.

24'ten Fazla Ülke 100'den Fazla Kuruluş

Bağdat'taki festivale 24'ten fazla ülkeyi temsilen gelen delegeler katıldılar ya da bizim gibi izlediler. Sinema ve televizyon alanında faaliyet gösteren 100'den fazla kuruluş da festivale katılanlar ve izleyenler arasındaydı.

Mustafa Abu Ali

Festivale katılan ülkeleri Arap ülkeleri ve diğerleri olarak ikiye ayırırsık şu ülkeleri göreceğiz:

Arap ülkeleri — Irak, Suriye, Lübnan, Kuveyt, Demokratik Yemen, Sudan, Tunus, Cezayir ve Filistin Kurtuluş Örgütü ve bağlı Filistin direnme kuruluşlarının sinema adamları. En büyük Arap ülkesi olan Mısır'ın siyasal nedenlerle festivale katılmaktan kaçındığı açıklandı.

Diğer ülkeler — Türkiye olarak kendimizi saymazsak, Yunanistan, Çekoslovakya, Macaristan, Japonya, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Batı Almanya, İtalya, İsviçre, Finlandiya, İsveç, Polonya, Tanzanya, Belçika, Hollanda ve Yugoslavya.

Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Jamaika ve Komor Adaları'nı temsil eden bireyler vardı.

Öte yandan, Çin Halk Cumhuriyeti ve Umman Halk Kurtuluş Cephesi (Dofar) ve yukarıda isimleri geçen çeşitli ülkeler yarışma dışı filmlerle festivalde yer aldılar.

SİNEMA

Festivalin Özellikleri

Festivalde gösterilen filmlerin tümü Filistin direnmesini ve Filistin halkının içinde bulunduğu durumu konu almıştı. Festivali izledikçe, sinema sanatının olağanüstü önemini daha iyi kavradım. Belirli bir konu hakkında binlerce saat konuşarak ya da binlerce cilt kitap okuyarak ve okutarak elde edemeyeceğiniz etkiyi yarım saatlik bir film ile elde edebilirdiniz.

Kamera böylesine bir silah ve beyaz perde böylesine güçlü bir kitle propaganda aracı.

Kendimi Filistin sorununu oldukça iyi bilenlerden sayarım. Filistin halkını oldukça yakından, bir yabancı için olabileceği ölçüde iyi tanıyanlardan biri olarak kabul ederim. Ancak, itiraf etmeliyim ki, Bağdat'taki festivalde sorunun ve Filistin mücadelesinin boyutlarını daha bir genişlik içinde kavradığımı ve öğrendiğimi düşünüyorum.

Gösterilen filmlerin büyük çoğunluğu iki konu üzerinde odaklaşmıştı. Biri, Lübnan iç savaşı; diğeri ise Filistin halkının işgal altındaki topraklarda yürüttüğü büyük kitle mücadeleleri. Bu ikincisi 1975 ve özellikle 1976'da ortaya çıkan bir olgudur. Gerek, söz konusu kitle mücadeleleri, gerekse Lübnan iç savaşının görkemli direnişi Tel Zaatar, bütün Arap ve Avrupalı sinemacılar için önemli bir ilham kaynağı olmuş.

İşgal altındaki Filistin'de yaşayan Filistin halkının mücadelesi Avrupalı militan sinemacılar sayesinde dünya kamuoyunun gözleri önüne serilebiliyor. İsrail hapishanelerinde verilen mücadele, işgal altındaki topraklarda patlak veren büyük kitle gösterileri ve işgal altında yaşayan halkın katlandıkları acılar milyonlarca kişinin gözleri önüne getirilebiliyor. Filistin dâvasına ve dolayısıyla dünyadaki ulusal kurtuluş mücadelelerine eşsiz bir katkı sağlanıyor.

Lübnan iç savaşını ve Tel Zaatar direnişini sergileyen filmler sayesinde ise bu konuda okunanlar ve duyulanlar birden görüntü haline geliveriyor ve savaşı ve direnmeyi yaşıyorsunuz. Öğreniyorsunuz. Kavrayışınız, bilgileriniz birden genişleyiveriyor.

Bütün bu filmler sinemacılığın ciddi bir iş olduğunu, sorumlu, önemli bir görev ve işlev olduğunu insanın kafasına çakıveriyor.

Örneğin, Tel Zaatar isimli mükemmel bir belgesel film yapan Filistin Sinema Kurumu'nun başkanı yönetmen Mustafa Abu Ali, Lübnanlı meslektaşı Jean Şamun ve İtalyan yönetmen Oriani'nin kelle koltukta bir film yaptığını anlıyorsunuz. Filmdeki görüntüleri izledikten sonra yönetmenlerin hangi koşullar altında neyi gerçekleştirdiğini farkediyorsunuz ve film daha da büyüyor gözlerinizde.

Nitekim, Filistin Sinema Kurumu'nun Mustafa Abu Ali'den önceki yöneticisi Hani Cevheriye, Lübnan savaşında kamerası başında şehit düşmüştü.

Festival sırasında Bağdat'ta beklenen iki Filistinli kameramanın o sırada Güney Lübnan'da cereyan etmekte olan İsrail saldırısını filme aldıkları haberi geldi. Bir süre sonra da İsrail saldırganlarına esir düştükleri. Bunları duyunca sinema sanatının saygınlığının farkına varıyorsunuz.

Yeni Bir Dünya'nın Farkına Varmak

Bağdat'ta bulunduğumuz günler Irak halkını tanımaya ve Irak halkının kişiliğinde Arap ulusunun bilincine varmaya, giderek Festival'e katılan Asya - Afrika ülkelerinin delegasyonları sayesinde yeni bir dünyanın oluşumunu kavramaya olanak verdi.

Gerçi, çok dar çerçeveli bir gözlem gibi gelebilir ama sabah akşam birlikte olduğunu 100'ün üzerinde insan dünyanın siyasal dinamizmini, yeryüzündeki yeni oluşumları, gelişen yeni ve devrimci eğilimleri sürekli size hatırlatıyorlardı.

Asya'nın, Afrika'nın ve Orta Doğu'nun yeniden doğuşunun belirtilerini Bağdat'taki delegasyonlar sanat alanına yansıtıyorlardı.

Türkiyeli olmak ilginç bir şey. Avrupalılarla rahat konuşabiliyorsunuz. En azından, onlar sizinkini değilse bile siz onların kafa yapısını anlayabiliyorsunuz. Tıpkı, bunun gibi Orta Doğu'nun insanları ile hatta Afrikalılarla da rahat, kolayca birbirinize kaynıyabiliyorsunuz. Daha da öteye, siz onların, onlar sizin kafa yapınızı hemen anlayıveriyorlar. Bir Avrupalıdan çok daha hızlı ve çok daha sıcak. Yurdumuzun coğrafi yerinin dünya siyasetine olduğu kadar uluslararası kültüre de yapabileceği değerli katkı potansiyelini Bağdat'ta hissetmemek olanaksızdı.

Ancak, Türkiyeli olduğumuz için bize olanca içtenliği ile davranan, ilgi duyan eski sömürge ya da bağımlı ülkelerden dostlarımız Türkiye'nin sanat ve kültür yaşamına ilişkin neredeyse hiçbir şey bilmiyorlardı. Bilinen tek isim Nâzım Hikmet idi. Bir seferinde Yılmaz Güney'i duymuş olanına da rasladım. O da Fransız gazetesi Le Monde'da görmüş Yılmaz Güney'in ismini. Hepsi bu.

Peki bunun günahı kimde? Orta Doğu ve Afrika ülkelerinde değil herhalde. Onlar açmış kucağını Türkiye ile aralarında gerçekleştirilecek bağlara hazır bekliyorlar. Türkiye'nin kültür ve sanat temsilcileri gözlerini Paris'ten, Londra'dan, New York'tan çevirip, arkalarına, sağlarına, sollarına bakınırlarsa, gökleri seyretmektense kafalarını yeryüzüne çevirirlerse hem kendi yaratıcı güçlerini ateşleyecek yeni bir dünya bulacaklar, hem de yapıtları için uçsuz bucaksız pazarlar.

Tıkanıklık içinde olan örneğin bir Türk sineması için, son derece çekici pazarlar, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri. Ne var ki, daha önce değindiğimiz gibi onurlu, başı dik, dinamik, yaratıcı ülkeler ya da en azından böyle olabilmek için ciddi çabalar harcayan ülkeler sözünü ettiklerimiz. Bu bakımdan, yumurta diye çürük yumurta satamazsınız. Öylesine, o anlamda pazar değiller. İlerici, toplumsal içerikli, siyasal mesajı olan yapıtlar için uçsuz bucaksız pazarlar.

Bu olguların farkına varılması ve Türkiye halkının söz konusu halklarla arasındaki ortak tarihsel bağların değerlendirilmesinin iki yönlü bir yararı olacak.

Birincisi, gelişme düzeyi Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden bir hayli ilerde olan Türkiye'nin sanatçıları teknik olanakları ve coğrafi yerinden gelen avantajlarını bu ülkelerin kültürünün ve sanatının gelişmesine ve dolayısıyla halkımız ile gelişmekte olan ülkeler halkları arasındaki bağlara katkıda bulunacak biçimde lanabilir.

İkincisi, kökleri topraklarında kurulmuş olan eski uygarlıklarda yatan derin bir kültüre sahip, bugünün sanatında ise siyasal canlılıklarını yansıtan bu ülkeler ile kültür - sanat alışverişi bizim kültür - sanat adamlarımızın yaratıcı çabalarına katkıda bulunabilir.

Geçmişte bu ülkeler halklarının önemli bir bölümü ile birlikte yanyana yaşadı Türkiye halkı. Sayısız ortak özelliklerimiz var. Gelecek de, yeniden ayağa kalkan, kendini bulmaya başlayan bu dünyanın olacak. Türkiye'nin sanat kültür cephesinde bu stratejik olguya göre mevzilenilmelidir.

Bütün bunları Bağdat Festivali'nin büyük dersleri olarak kaydetmek gerekmektedir.

IRAK VE IRAK HALKI

Bağdat'ta düzenlenmiş olan bir festivalden söz edip te, Irak'tan ve Irak halkından söz etmemek olmaz. Bağdat'tan yalnız Festival'in kafanızda iz bırakan anıları ve gözlemleri ile dönmüyorsunuz. Irak'ı da bir ölçüde tanımış, Irak halkı ile

de bir ölçüde tanışmış olarak dönüyorsunuz.

Irak denince akla hemen Bağdat geliyor. Bağdat, Irak'ın simgesi. Türkiye'de Bağdat'ı çok merak edene rasladım. Gitmeden önce de ,döndükten sonra da. Aslında ben de Bağdat'ı çok merak edenlerden biriydim.

Döndükten sonra, âdeta imtiyazlı biri oldum bir çok dostun gözünde. Bağdat'ı görmüş olduğum için. Ve tabii, Bağdat nasıl bir yer sorusuna sık sık muhatap oldum. Bu soruyu soran dostlarıma verdiğim yanıtı burada yineleyeyim: Bizim Adana'nın bir hayli büyüğü ve Adana'nın Arap'ı.

Kuşkusuz, Adana'ya hiç benzemeyen kendine özgü yanları da var Bağdat'ın. Ancak, ben hiç yabancılık çekmedim Bağdat'ta. Ne de Irak'ın görmek olanağına kavuştuğumuz başka köşelerinde. Sanki güney illerimizden birindeydik. Etnik özellikleri olan bir güney ilimiz gibiydi Irak.

İnsanda bu duyguyu uyandıran salt coğrafi ve yapısal benzerlikler değil. Irak insanı da veriyor bu duyguyu. Öylesine sevecen ve dost. Sıcakkanlı bir halk. Tıpkı bizim halkımız. Tanımlanması güç ölçüde konuksever. Ve bir Güney Lübnan'da çarpışan Filistinlileri ve Lübnanlıları desteklemek için düzenlenen bir gösteri yürüyüşünde tanık olduğumca coşkun ve hararetle yurtsever.

Biz Türkiyelilerin Irak'ta kendini Batılılar gibi hissetmesi mümkün değil. Yabancı bir ülkede değil gibisiniz.

Yabancı delegasyonların bulunduğu bir toplantıda Iraklı dostlar bizlerden Irak'ta gördüğümüz aksaklıkları eleştirmemizi istemişlerdi. Sıra bize gelince, «Biz eleştiremeyiz» dedim, «çünkü bu özeleştiri olur, eleştiri olmaz.»

Türkiyeli olduğunuz bilinir bilinmez, derhal sıkı bir dostluk kurulmaya başlanıyor Iraklılarla aranızda. Hemen ortak sıradağlarımızdan, ortak ırmaklarımızdan söz ediyor Iraklı dostlar.

Gerçekten de, Dicle.yi ve Fırat'ı görünce bir garip duygu bastı beni. Nice türkülerimizin, ağıtlarımızın ilham kaynağı Fırat, Irak kültürünün de beşiği. Tabii, Dicle ile birlikte.

Irak tümüyle inşa halinde bir ülke. Genç bir ülkeye geldiğinizi düşünüyorsunuz. Azimli bir atılım ve kalkınma, bir yeniden inşa çabası var.

Aslında, hiç te genç bir ülke değil bir bakıma. Yeryüzünün en eski uygarlıklarının ülkesi. Mezopotamya uygarlıklarının, Sümerlilerin, Babilin, Asurluların uygarlıkları üzerine, Abbasî Arap kültürü, onun da üzerinde Osmanlı kültürü inşa edilmiş.

Bu, kuşkusuz, halkın ne ölçüde tarihsel derinliğe sahip olduğunu hissetmesine yarıyor ve kendi gücüne güvenme duygusunu, ulusal yaşamın önüne dikilen güçlükleri yenmek konusunda mücadele ruhunu uyandırıyor.

Aynı olgular Türkiye halkı için de elbette ki geçerlidir. Bizim halkımızın ve kültürümüzün kökleri ta Hititlilere, İyon uygarlığına, Selçuklulara, kadar uzanıyor.

Bütün bu özellikler, Türkiye halkını da, Arap ulusu ve Irak halkı gibi dünyanın «dayanıklı» halkları arasına sokuyor. Kendine güvenme duygusunun önünde yığılan dağ gibi güçlükleri alt ederek düze çıkmak için gerekli direnc birikimini oluşturuyor.

İşte, Irak'ı, Irak halkını, Irak kültürünü tanıdıkça bunların da farkına varıyorsunuz birdenbire.

Bu da Bağdat'taki Festival'in bize kattıklarından, katkılarından biri. Bizler, bu Festival'e izleyiciliğimizin ötesinde bir şey katmadıysak da.

Umarız, bundan böyle Orta Doğu'da varlığımız daha belirgin bir biçimde hissedilr ve Orta Doğu'yu daha iyi hissederiz. Bağdat'taki Dördüncü Uluslararası Festival'e daha iki yıl varken.

MÜZİĞİN BUGÜNKÜ DURUMUNA KISACA BAKIŞ

Ahmet Ada

Türkiye kapitalistleşme sürecine gireli beri, devrimci proletaryadan yana sanat üretimi gündeme geldi. Devrimci müzik alanındaki yeni gelişmeler bunun somut örneği. Ancak, devrimci proletaryanın kendisinin ürettiği bir müzikten söz etmek henüz erken. Pazara koşullanmış bir müzik üretimi egemen. Emperyalizmin kozmopolit, sosyal emperyalizmin revizyonist nitelikteki müziği iç ve dış dinamiklerin pazar kurmasıyla ithal edilip yayılmaktadır. Minibüs plaklarına, gecekondulara, lokantalara, diskoteklere hafif müzik adı altında girmiş olan bu müzik çok sesli öğeler içermesine karşın söz olarak özü gerici, biçimi de kozmopolit niteliktedir. Sözleri, özgürlük, kardeşlik, barış gibi temalar üzerine kuruludur. Aşk teması revaçtadır. Özü boşaltılmış değerler devrimci görünüm altında pazarlanmaktadır. Gerçekte, popülizmin kaba düzeyde yansıtıldığı bu tip müzik, emperyalizmin revizyonist kültürünün piyasaya uyarlanmış özel bir biçimidir. Barışçı, insancı bir kimlikte ve çok sesli olarak karşımıza çıkarılan bu tip müzik yapımcıları halkların yerel değerlerini amansızca yağmalamaktadır. Halk kültürünün, proletaryanın tarih sahnesine çıkmadan önceki kültürün özel bir biçimi olan halk müziğinin ikili niteliğinden yararlanarak (ritm ve söz yönünden) bir değer kargaşası yaratılmaktadır. Günümüzde montaj müzik böyle bir ortamda boy atmaktadır. Plak ve kaset tüketimini TV, radyo, magazinler aracıyla köstekleyen büyük burjuvazi halkın değerlerini hafif müzikle iğdiş etmektedir.

Kökü Itrî'ye kadar uzanan Klasik Türk Müziği'ne baktığımızda, merkezi feodal Osmanlı devletinin ideolojisi ümmetçilikten kaynaklanıp gelen kaderci, mistik, metafizik bir özü daha incelerek, zaman zaman Arap müziğiyle etkileşim içine girerek bir karışıma, terkibe dönüşmüş durumdadır. Günümüzdeki görünümüyle, büyük burjuvazi ve toprak ağalığı sınıflarının gerici kültürünün bir parçası durumundadır.

Klasik batı müziği ise halkın değerlerine en yabancı olan bir kategoriyi oluşturmaktadır. Dinleyende belli bir müzik kültürünü gerektiren klasik batı müziğinin yapımcıları çok seslilikten ve geniş «icra» olanaklarından yararlanarak halkın yaşayan değerleriyle bir senteze girecekleri yerde, tersine, halkın çok uzağında Batı taklitçiliğine düşmüşlerdir. Batıda, burjuvazinin yükselme döneminde, en seçkin besteciler eliyle geliştirilen klasik müzik, günümüz Türkiyesinde devrimci müzisyenlerini yaratamamış, uygulayıcıları resmi ideolojinin hizmetine girmiştir.

Halk müziği sınıflı toplumlara özgü bir ayrışıma uğramıştır ve uğramaktadır. Otantik olan bu müziğimizin genel görünümüne baktığımızda türküler, ağıtlar, uzun havalar ağırlık taşımaktadır. Çeşitli milliyetlerden halkımızın kendi öz değerleri, sınıfsal ayrımları da içinde barındırarak günümüze dek gelmiştir. Tek sesli bir müziktir. Ancak, ritmleri üretim süreci boyunca gelişmiş, zengin deyiş ve ezgi düzeniyle, halkın ana diliyle, hayatıyla kaynaşmıştır. Halk müziğimizin kaynağı binlerce yıl öncesine uzanmaktadır. Hattâ feodalizm öncesine.. 1960 sonrası Türkiyesinde devrimci proletaryanın siyasi hareketinin yoğunlaşmasıyla halk müziğinin ilerici özüne eğilim çalışmaları hız kazanmıştır. Halk müziğinin yeni yorumcuları bugün ileri adımlar atmışlardır. İlk örneklerini Ruhi Su'dan dinlediğimiz Seferberlik Türküleri, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre adlı uzunçalarları, Rahmi Saltuk, Zülfü Livaneli, Sadık Gürbüz gibi yeni yorumcular izlemiştir. Herbirinin türküleri yorumlayışları ayrı özellikler göstermektedir. Birkaç yüzyıl öncesi, Anadolu halkının a-

yaklanmalarını dile getiren türküler, 1960'lardan günümüze dek gelişen devrimci mücadelenin de müziği olmuştur. Gelenekle bağ kurmakla müzik alanında özgün ürünler elde edilmiştir. Sözgelimi, Zülfü Livaneli'nin «bağlama düzeni»yle çalıp söylediği türküler, ağıtlar, sözün sazla bütünleştiği, sazın söze güç kattığı somut uygulamalardır. İlk 33 devirli plağında Anadolu'nun direniş türkülerini, son Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz'da da gene geleneksel çalgılarımızla özgün sentezlere ulaşmıştır. Rahmi Saltuk ve Sadık Gürbüz'ün Anadolu geleneğine bağlı olarak yaptığı müzik uygulamaları ve çağdaş devrimci şairimiz Ahmed Arif'in şiirlerini besteleyip yeni bir yorumla okumaları devrimci müziğimizin zengin kazanımları olmuştur.

Değineceğimiz bir başka nokta, âşık geleneğini sürdüren ozanlarımızın devrimci kesiminin yaptığı müzik. Mesajcılığı ve sloganı öne çıkaran bu ozanlarımızın ürettiği müzik daha ilkel bir görünümdedir. Müziğe yararcı yaklaşımdan bakarsak, İhsani, Şah Turna, Vicdani, Mahzuni, Mehmet Koç gibi ozanların bir işlevlerinin olduğu yadsınamaz. Ancak, bu işlev boşaltıcı ve rahatlatıcı bir niteliktedir. Gelip geçicidir. Çoğu zaman ortaya konan ürünlerin özü çarpık (popülist yönseme ağırlık taşımaktadır) ve biçimi ilkeldir. Güncelde geneli kavratmadığı için de yapılan müziğin kalıcı ve derinlemesine etkisi yoktur.

Bir de küçük burjuva kökenli devrimci müzikçilerin çok sesli müzik çalışmaları var ki devrimci müziğimizi geliştiren asıl onlar olmuştur. Devrimci proletaryanın siyasi hareketinin yoğunlaştığı, sınıfsal ayrışmanın hızlandığı 1970 sonrası döneme paralel bir gelişme göstermiştir. Örneğin Sarper Özsan'ın 1 Mayıs marşı, Dokuz Yoldaşa Ağıt, Durduramayacaklar Halkın Coşkun Selini adlı besteleri, militan ve ajitatif nitelikte özgün yapıtlardır. Devrimci müziğe daha derin sınıf içeriği kazandıran bu laboratuar çalışmaları azımsanmayacak gelişmeler göstermiştir. 1871 Paris Komünü, 1917 Ekim devrimi, Çin ve Arnavutluk devrimlerinin devrimci deneyleriyle oluşan bir dizi marş ve şarkı bu tip müziğin üstünde yükseldiği temel olmaktadır. İçeriği devrimci, biçimi ulusal ve çok sesli niteliğiyle devrimci müzik çalışmaları Timur Selçuk'un laboratuvar deneyleriyle daha da zenginleşmektedir. Piyanonun sesle bütünleştiği yapıtları, proletaryanın devrimci mücadelesini, devrimci heyecanını yansıtmaktadır. Müzikle edebiyatın bütünleşmesi, dahası, ilerici şairlerin ürünleriyle kenetlenmesi önemli bir gelişmedir.

Çarpıtılmış Doğu

AHMET ADA

Aralık ayının son günlerinde yayımlanan Hilmi Yavuz'un Doğu iirleri, şairin Bakış Kuşu ve Bedrettin Üzerine Şiirler'den sonra yazdığı üçüncü kitabı. Kitabın sonuna eklenen açıklamalarda, şiirlerde geçen bazı sözcüklerin karşılıkları, anlamları verilmiş. Böylece şair şiirlerin açıklanmasına yardımcı olmayı ummuş. Arka kapak yazısında şöyle deniyor: «Doğu Şiirleri'nde, edebiyat geleneğimize bağlı kalarak, bu geleneğin süreklilik ve bütünlüğünü sağlayan biçim ve deyiş özelliklerinden yararlanarak, doğu uygarlığının toplumsal ve düşünsel sorunlarına şiir kesitleri içinde yaklaşmayı amaçlıyor.» Gerçekte öyle mi? Değil elbette. Birtakım mazmunlarda sıçka görülen benzetme ve iğretilmelerle yaşatır kılmak gibi sakat bir yöntemle yaklaşıyor doğuya. Birtakım kavramların, deyimlerin şiirsel büyüsüne kapılarak içerik geri plana itiliyor. Dahası, şiirsel soyutlama içeriği somutlaştırmaya değil, berraklaştırmaya değil, kapalılığa hizmet ediyor.

«ölüm bir aşirettir doğuda» dizesi, doğu insanının ölüm neden ve biçimlerini anlatmaya yeterli mi? Doğuda ölüm kızamıktır, tarla dâvasıdır, kan dâvasıdır, candarma kurşunudur. Ve daha saymakla bitmez nice nedendir. Gerçekte, yarı - feodal yapının ortaya çıkardığı olgular sonucudur ölüm. Duyarlığını yaşantısından almayan Hilmi Yavuz yüzeyde bir yaklaşım sağlıyor. Önsel bilgilerle yazılacak şiirin gelip dayanacağı yer bu. *Evvelbahar, serencâm, göçer* gibi halk edebiyatının bugün artık yaşarlık taşımayan sözcükleriyle yazılacak şiirin gelip dayanacağı yer bu.

Evvelbahar, serencâm, göçer gibi halk edebiyatının bugün artık yaşarlık taşımayan sözcükleriyle yazılacak şiirin ne biçim çarpıtmalara örnek olduğunun bir göstergesi. Doğuda ölümü Ahmed Arif de anlatır: «*Ölüm bu — Fıkara ölümü — Geldim, geliyorum demez.* (Vay Kurban'dan)» ya da «*Şifre buyurmuş bir paşa — Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız.* (Otuz Üç Kurşun'dan)». Hiç kuşkusuz, yapay duyarlıkların peşinde Hilmi Yavuz'la, Ahmed Arif'in şiirlerinden — yer darlığı nedeniyle — kısaca aktardığım tema benzerliği taşıyan bölümler sorunun irdelenmesine yardımcı olacak niteliktedir. Bu ayrım, halkın bir parçası olan şairle, halkı dışardan gözleyen şair arasındaki farkı hem içtenlik hem de yapaylık açısından sergiler. Bir başka nokta, Hilmi Yavuz'a göre, doğu insanının ölümü de, sevdası da göçer olandır. Bu basmakalıp kavrama ağıtlar ve turnalar benzetmesiyle desteklenirken asıl gerçeklik de gözardı edilmektedir. Ne bu şiirde, ne de Doğunun Gurbetleri şiirinde sorunu canalıcı noktalarından kavratmaz. Nedir doğu insanı için gurbet? «*kendi elimizle kurduğumuz gurbetten — daha zor sürgün yoktur*» Hilmi Yavuz'a göre. Dikkat ediniz, *kendi ellerimizle!* Sorunun mad di temellerini göremeyip de düşünceyi mutlaklaştıran yöntem ters bilince götürür şairi. Bir de, doğunun gurbetlerinin maddi nedenselliği içinde şiirleştirilebileceğini gösteren Enver Gökçe'ye başvuralım: «*Gidiyorlar — Atları, terkileri — Göğüslerinde gümüş köstekleri yoktur. Gidiyorlar — Baş açık, yalın ayak, ardı arkasına — Ümitten gayri ekmekleri yoktur.* (...) *İnsanlar gidiyorlar — Gurbete, — Şehire — Kâra.*»

Hilmi Yavuz'un Doğu Şiirleri gerçeğin her an tarihsel boyutlar içinde yenilenen devrimci yorumunu getirmiyor. Tersine gerçeği çarpıtıyor: «*pirsultan ile bâki efendiyi — sırmalı bir çiğdemle birleştirerek — rumeli kılan dize* (Doğunun Şairlerinden)». Bu dizelerde, halkın ozanı Pir Sultan ile Osmanlı egemen sınıflarının şairi Bâki aynı kefeye konuyor. (Osmanlı devletinin yapısını merkezi feodal olarak değil, *kerim devlet* statüsünde görmenin yanılsaması söz konusu burada.) Pir Sultan'ın şiirinin özü ezilen bir kasttın feodal devlete (padişahlığa) isyanıyla yüklüdür. Bâki ise feodal sistemin ideolojisini vaaz eder. Bu karşıtlık, Hilmi Yavuz'un şiirinde uzlaşıcı bir çarpıklığı içeriyor. Ahmed Arif'in gelenek içinde ilerici olanın sağlıklı yorumunu örnekleyelim bir de: «*Nasıl severim bir bilsen — Köroğlu, — Karayılanı, Meçhul askeri... — Sonra Pir Sultanı ve Bedrettini.* (Anadolu'dan).»

Hilmi Yavuz'un doğu insanını bütünselliği içinde değil, yazgılarını mutlaklaştıran bakış açısına değinelim. Halkın sınıflardan oluştuğunu unutan Hilmi Yavuz, halka tepeden bakınca, Doğunun Gurbetçileri şiirinde olduğu gibi, gurbet sorununu bir kez daha çarpıtıyor:

> «*biz talanla başladık kendimize*
> *bundan böyle acının*
> *ekmek ve tuz*
> *konaklarından geçer yolumuz*»
> *(...)*
> «*acı biziz, biziz yine*
> *bozguna bağlıyız, yola mahkûmuz*»

Bu alıntı bölümlerde ne bozgunların ne talanların nedenleri yoktur. Neden yola mahkûm halk? Hilmi Yavuz bir yola mahkûm olabilir, ama halk değildir. Yarı - feodal boyunduruğu kırmak için bir mücadele, sömürüye ve yoksulluğa karşı bir mücadele yüzyıllardır sürmektedir. Hilmi Yavuz, halkın öncüsü bir şair değil, izleyicisi olduğundan sorunu iğdiş etmektedir. Bir de Ahmed Arif'in tarihsel boyut içinde soruna bakışını görelim:

> «*Binlerce yıl sağılmışım*
> *Korkunç atlarıyla parçalamışlar*
> *Nazlı, seher-sabah uykularımı*
> *Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar*
> *Haraç salmışlar üstüme.*
> *Ne İskender takmışım*
> *Ne Sultan Murat.*»
>
> (Anadolu'dan)

Hilmi Yavuz'un Doğu Şiirlerinde yer alan Doğu 1310 adlı şiiri, soykırımına yönelik tarihsel bir olayı içeriyor. Abdülhamit döneminde halkları birbirine kırdırmak için kurulan Hamidiye Alayları'na karşı Hormek aşiretinin reisi İbrahim Talu'nun mücadelesi anlatılmak isteniyorsa da yüzeysel bir yaklaşım sağlanıyor ancak. Sorun enine-boyuna yansıtılmaksızın İbrahim Talu üzerinde duruluyor. Halkların kardeşliği ilkesi temel alınmadığından ne Kürt halkının Hamidiye Alaylarına karşı direnişinin toplumsal nedenleri, ne de sorunun çözümü geniş bir ufukta yansıtılıp verilme olanağına kavuşamıyor. Şiir böyle bir ufukta seyretseydi açıklamalar bölümünün de gereği kalmazdı.

Özetlersek, Hilmi Yazuv'un Doğu Şiirleri, doğuya sınıfsal bakımdan yaklaşım sağlayamadığından eksik, yanlış, çarpıtmalarla dolu bir yapıt.

hikâye / HAŞMET ZEYBEK

Üniformalılar

Nereden çıktı bu üniforma diye sakın sorma.

Bu hikayede iki tip üniformalıları anlatacağım. Biri düzene karşı düzenden yana, diğeri düzenden yana düzene karşı.

Üni = Tek

Form = Şekil

Üniforma = Tek - Şekil, tek-tip, tek biçim.

İşte beni bunlar öldürdü, yedi yedi bitirdi. Bunlar beni erim erim erittiler, çürüm çürüttüler.

Her yerden yürüttüler...

Ne desem bunlara az gelir.

En ağır söz vız gelir.

Kendilerinden başkasıyla olamazlar.

Her söz bunların dalga boyutlarını bulamaz.

Bir fırtına estirirler:

ÖRGÜTLENMEK ESASTIR

Uçuşur kitaplardan yapraklar, koşuşur oraya buraya herkez, her beyin kendi çevresinde 'merkez'.

Biri, bir alıntıya ortalığı toza dumana katar. Diğeri, alıntının üstüyle en müthiş tezini ortaya atar. Alıntının altıyla üçüncü, hepsine çalım satar.

Böylece başlar dar grupçuluk, başlar gurupçuluk üzerine yazışmalar...

«Gurupçuluk karşı devrimcileri gizler. Karşı devrimciler ise gurupçuluktan faydalanır...

İşçi sınıfı içinde antogonist (düşmanca-ç.n.) çelişkiler için maddi bir temel bulunmadığını, dolayısıyla işçilerin birleşebileceğini ve birleşmeleri gerektiğini kesin olarak belirtmiştir. Örneğin, «Çok-merkez teorisi» üzerine bir baş yazı incelendi. Çok merkez teorisi aslında merkezsizlik teorisi, yani son tahlilde anarşi demekti.

...Grupçuluğun sınıf düşmanlarını gizlediği ve sınıf düşmanlarının da karşı devrimci amaçlarını gerçekleştirmek için grupçuluğu teşvik ettikleri ve ondan yararlandıkları açıklanıyordu.»

Gözümüzün önünde kaçışıyorsunuz!...

Tek yönlüler, sınırlılar, sığlar, doğmatikler.

Nato mermer

Nato kafalar

Bu kafalar öyledir ki, belirli şeylerin sınırları içinde beyinleri sıkışıp kalmıştır. Belirli bir rumuzu, şekli, sembolü, rütbeyi almıştır.

Gözleri kapalı, dilinde hep aynı tekerleme... dünyaya bakışı iğnenin deliği, uğraşı iğne deliğinden fil geçirecem deliliği... Karıştırır birbirine liderliği, neferliği, kimseye bırakmaz proleterliği...

ÖNCÜ OLMAK ESASTIR

Atar tozunu, yapar pozunu ve artık kaçarır dozunu. Her şey biziz, herşey bizden sorulur, herşey bizimle başlar, bizimle biter. Eh adam olana bu kadar meziyet yeter. Her şeyde uç olma, işim olma. Bir olaya en önce el koyma. Afiş asma, bir kitabı ilk önce basma. Bir derneği, odayı ele geçirme, kulaklara efsane uçurma.

Bir ustaya körü görüne sahip çıkma, ve sahip çıkarak yıkma!...

Artık öyle ki, böyle bir kafaya zorla vura vura bir kelime koyarlar, yenisini koyuncaya kadar hep onu duyarlar. Bundan sonra yönleri kıbleye, kıbleleri kâbeye hazır olan imama uyarlar.

Üstelik de en iyi şekilde yetişmiştir bu hıyarlar.

Bir türlü tekkeden, mekkeden çıkamazlar.

Şahlarını, şeyhlerini, şeflerini yıkamazlar.

Artık hizmet tekkenin büyümesinedir!...

Tekkeyi de büyük gösteren şeyhin kerametidir.

....

Otobüste, durakta, parkta, sokakta; duruşundan, boynunu kırışından, suratını buruşundan, poşetini tutuşundan; şundan

bundan halinden tavrından besbellidir. Kim gibi ne gibi düşündüğü.

Olanlar olmuştur.

Bizimkisi artık yerini bulmuştur.

Adım atışından, bakışından, ağzını açışından, kelimelere basışından, «Esas olarak» başlayıp, «genel olarak» bitirişinden...

...Savaşımdan, uğraşımdan, sözcükleri kullanışından bellidir.

Koca adamın kişiliği —erkekliği veya dişiliği— iki-üç harfli bir rumuz, bir sembol, bir rozet, bir şekil olmuştur.

Bundan öte kelimelere, cümlelere, konuşmaya, tartışmaya yer yoktur.

Rumuzla, işaretle, simgeyle sembolle, sloganla anlaşılır. Bundan öte sustalı maymun gibidir. Bir el işaretiyle ayağa fırlar, bir el işaretiyle susar.

Bir rumuzun, veya bir şeklin veya bir sembolün, ya da bir hayvanın önünde huşu ile eğilir. İnsanlığından soyunarak.

Her harf onun için çok büyük bir anlam ifade eder. Artık gazetelerde, duvarlarda, orda, burda ya ölesiye sevdiği ya da ölesiye nefret ettiği harfler bir araya gelmiştir. Örneğin: PA, PKT, PHC, OKHT, PHM, C-PKHT, OKKİT, PD, PİST, PİT, DKİ, DGİ, DGDYİ, İETT, EGD, PTT, DDY, DPT, DDT...

Oysaki her şeyin bir sınıf karakteri vardır. Bir sınıfsal yönü vardır. Bu da iki dünya görüşünü ortaya koyar sonuçta.

Önerim, geniş yürekli olmak, ılımlı-uyumlu olmak gerekir.

ÖĞRENME ŞEMATİKTİR -
KAVRAYIŞ DİYALEKTİKTİR.

«Bir meseleyi incelerken subjektiflikten, tek yanlılıktan ve yüseysellikten kaçınmalıyız. Subjektif olmak demek meselelere objektif olarak bakmamak, yani meselelere bakarken materyalist bakış açısını kullanmamak demektir;

......Tek yanlı olmak demek, meselelere bütün yanlarıyla bakmamak demektir; Örneğin, sadece Çin'i kavrayıp, Gomindang'ı kavramamak, sadece komünist partisini kavrayıp, burjuvaziyi kavramamak, sadece köylüleri kavrayıp, toprak ağasını kavramamak, sadece elverişli şartları kavrayıp, güç şartları kavramamak, sadece geçmişi kavrayıp, geleceği kavramamak, sadece tek tek parçaları kavrayıp, bütünü kavramamak, sadece kusurları kavrayıp başarıları kavramamak, sadece davacının durumunu kavrayıp, davalının durumunu kavramamak, sadece gizli devrimci çalışmayı kavrayıp, açık devrimci çalışmayı kavramamak v.b. demektir. Sözün kısası, bir çelişmenin her iki yönünün özelliklerini kavramamak demektir. Bir meseleye tek yanlı olarak bakmak derken işte bunu kastediyoruz. Buna parçayı görüp bütünü görmemek, ağaçları görüp ormanı görmemek de denebilir. Bu yolla bir çelişmeyi çözecek yöntemi bulmak, devrimin görevlerini yerine getirmek, verilen işleri iyi bir şekilde yapmak, ya da parti içindeki ideolojik mücadeleyi doğru bir şekilde geliştirmek mümkün değildir.» Mao Zedung.

İşte böyle sevgili okurlar!

II

Herkes bir şeyden çekermiş, ben de bu üniformalılardan çektim. Birinci bölümde bilgili üniformalıları anlattım. Şimdi de giysili üniformalıları anlatayım.

Bunlar beni hani öyle erkekçe, bir kerede vurup öldürmediler. Yavaş yavaş liyme liyme etimi çürüttüler, kafamı beynimi kuruttular, azar azar fiyatlar arttıkça işkencelerini arttırdılar.

Fiziki, maddi işkenceyi, ipini koparmış kaba kuvveti, silahlı coplu kara kuvveti herkez görüyor. Bir şey yapmasa da kınıyor, teşhir ediyor!

Ya manevi işkencelerden kim hesap soracak?

Evine dönerken dolmuş, minübüs, troleybüs, otobüs bulamayan, taşıt bulsa yer bulamayan, bayramdan bayrama et alamayan, dünyanın en kötü şartlarına katlanan nüfusumuzun yüzde doksan beşinin çektiği manevi işkenceyi, nüfusumuzun yüzde beşinden kim soracak?

Ne zaman gürül gürül yaşam dolu uyusam.

Kapının zili acı acı çalar!...

Suyu kesilmiş değirmene dönerim.

Bir zil sesi neşemi kaçırmaya, dünya-

ya küstürmeye yeter. Zil sesi deyip geçmeyin. Her zil bir felaket müjdesidir. Hele az para, bol neşe geçinenler için.

Yine bir gün işte aynen böyle bir şeyi iyi yanından görmeye çalışırken bir zil sesi pembe hayallerimi alt üst etti. Kapıyı açtım, ev sahibem geçen ayki kaldığı yerden devam etti:

— Altmış yıl yaşadım namusuma el sürdürmedim. Kırk yıl öğretmenlik yaptım bir gün gitmediğim olmadı. Bu ticaniler gelince ayrıldım. Biz asil aileyiz. İnsan namusu için yaşar.

Her ay dinlemekten gına geldim, ama evet evlenmek zorundayım, ev sahibesi bu. Ikı-cıkı-mıkı-hıkı yok. Oysa içinden hep «verde kurtul» demek geçiyor. Çayını ikram ettim. Geciktiğim için özür diledim. Kirayı sarı zarf içinde uzattım. Saymadı bile... asildiler ya. Evin aylık kontrolünü yapıp gitti. Ben de bir oh dedim. Yarı-azrailimi savmıştım.

İkinci zil. Kapıcı, bakkal, kasap, manav dörtlüsü, sebilhane bardağı gibi sıralanmışlar. Her ay birine fazla veriyor, diğerini atlatıyorum hissine kapıldıklarından hepsi birden gelmişler. Ben de hepsini birden buyur ettim.

İşiniz var dediler ki doğruydu.

Bunların da şakaya gelir yanları yoktu.

Duruma ve tutuma göre kimine tamamını kimine yarısın vererek azrailin birer rütbe düşüklerini de savuşturdum. Kafamı duvara vurmaktan başka yol kalmamıştı benim için. En az iki, mümkünse üç-dört işte çalışmak zorundaydım. Şunu anlamıştım ki, artık «insan onuruna yaraşır şekilde yaşamak» sözü onursuz politikacıların ağzında sakız. Sarı-tüccar-lotaryacı gazetelerin sütunlarında birer oylama. Zaten bu gazetelerde fikir gitmiş kader-kısmet şans oyunları başlamış. Bir kısım geri zekalı da buralarda yazar. Yazdıklarını da kim bilir kimler yazar.

Bu düşüncelerimi yine bir zil sesi bozdu.

Kapıyı açtım, karşımda kara-yağız, gözünde antep çıbanıyla genç bir havagazı memuru.

— Hava gazı

— Kesin

— Biz de onun için gelmiştik.

— Başka ne için gelirsiniz?

— Görevinin başındaki memura hakaret ha!

— Yok canım. Hava gazı memuru başka ne diye gelsin?

O işine koyuldu ben de işime döndüm.

Aman adam sen de. Zaten topu-topuna arada bir çay içiyordum. Vaz geçerim olur biter.

İçimden öbür ses;

— «Kirinden kirt dersin, pis pis kokarsın.»

Ona da başka bir ses cevap verdi.

— «Boş ver, arada bir tarihi Galatasaray Hamamına gidersin.»

Ben ne kadar bastırmaya çalışsam da, isyan eden bir yanlarım kımıldıyordu içimde. Onun isyan hakkını ipe sapa gelmez şeylerle bastırıyordum. Daha doğrusu kendi kendimi korkutuyordum.

Hava gazı memuru işini bitirdi.

Sevecenlikle bana dönüp:

— Şimdi seninle arkadaş olabiliriz. Aşağı yukarı seninle aynı yaştayız.

Az önceki ceberrut memur bir meleğe dönüşmüştü.

— Benim yaptığım bu iş içimi kıyıyor, uykularımı dağa kaldırıyor.

Bu kadar duygusal bir memura karşı ne diyeceğimi şaşırdım:

— Ne yaparsınız mevzuat böyle.

O benim teslim oluverişime kızdı:

— Mevzuatlar Allah yapısı değil ya. Ki herifler onu bile değiştiriyor.

— Değişmez diye bir şey yok.

— Her bir şey değişir, zorlamak gerek.

Tartışma elektriklenmesin diye, çok iyi bildiğim halde, konu değişsin diye sordum.

— Memleket nere?

— Antep.

— Niye geldin?

— Güya okumaya geldik, en az yaptığımız iş o oldu. Bundan başka girip çıkmadığımız iş kalmadı.

— Ya sen?

— Benim de öyle.

— Ben bu işi bırakacağım arkadaş! Nelerini görüyorum. Nice çoluklu çocuklu ailelerin havagazlarını kesiyorum. Sonradan içim kıyılıyor.

— İyi yanları da vardır.

— O da bize göre değil. Gidersin sabah sabah, karı akşamdan kalmış sana zılgıtı çeker. Ya da ödeşme teklif eder. Neler neler. Şurama tak dedi. Buradan gidince elbiseyi soyacağım önlerine koyacağım!...

— Sen yapmasan başka biri yapacak.

— Olsun. Benim içim rahat olur ya!... Ben duygusal adamım. Ben sanatçıyım.

— Ne gibi?

— Resim yaparım, tiyatroda oynarım, kanun çalarım, hemi de dilimle!...

— Nasıl?

Dilini dişleri arasında oynatarak öyle bir kanun çaldı ki, seyir var diye bütün apartman başıma toplandı. Ortada çalgısaz göremeyince şaşırdılar. Ya ben, en az onlar kadar şaşırdım!...

— Peki ne iş yapacaksın?

— Almanya'ya gideceğim işçi olacağım. Ver elini Almanya.

— Benim yüzümden işçi olacaksın.

Durumumdan utandım. Keşke param olsaydı da verseydim. Havagazını kestirmeseydim. Adamcağızı da işine küstürmeseydim.

Olmaz olaydım da, okumaz olaydım da, bu şehire gelmez olaydım da, yüzüstü bırakıp gidemiyorum da.

Ne yapayım ne edeyim derken; zil yine acı acı çaldı. Dışarıdan tek bir ses:

— Su parası.

Kapıyı açmaya bile gerek görmeden oturduğum yerden:

— Kesin.

— 640 lira.

— On lira dahi olsa ödeyemem.

Şangur şungur kestiler. Kaldım mı çatı katında kafesteki kuş gibi. Zaten havagazını kestikten sonra suyu kesmemişler neye yarar. Onlar da işlerini bitirdikten sonra benimle konuşmak istediler. Daha doğrusu neyin ne olduğunu, neyin nereden geldiğini bilmeyen beni olay içinde bilinçlendirmek istediler. Onların da içi parçalanıyordu ama ellerinden birşey gelmiyordu.

— Oturduk, konuştuk, tartıştık, uzun uzun düşündük taşındık içinden çıkamadık.

— Memurların elinden birşey gelmiyor.

— Amirlerin elinden birşey gelmiyor.

— Müdürlerin elinden birşey gelmiyor.

— Bakanların elinden birşey gelmiyor.

— Başbakanın elinden birşey gelmiyor.

Bu sorular, birer birer kilitlendikten sonra yeni sorular ortaya atılıyordu.

— Peki kimin elinden gelecek?

İçlerinden biri taşı gediğine koymanın zamanı olduğunu kavradı:

— İşçilerin...

Diğeri de tamamladı:

— Köylülerin.

— Bana da geri soruları sormak kalıyordu ki diyalogun ardı kesilmesin.

— Ama onlar birşey bilmiyor.

İkisi birden:

— Öğrenecekler.

Böylece bizim su meselesini de demokratik devrime bıraktık. İlerde buluşmak üzere yaşlı gözlerle salya sümük ayrıldık. Şaşırdım ve kaldım. Yaptıkları iş kötüydü ama kendileri pırıl pırıldı. Bunlar işlerinden ayrılıp işçi olacaklardı. Önceleri herkez memur olacağım diye can atardı. Şimdi işçi olacağım diye herkezin canı çıkıyor.

Ben bu işçi memur ayırımını düşünürken, ne mümkün düşünmek, yine acı acı çalan bir zil sesi. Artık patlamak üzereyim. Kapıyı çaresiz açtım. Karşımda dünyayı ben yarattım diyen elektrik memuru... Ağzının yan tarafı ile bakla satar gibi:

— Elektrik.

— Peki.

— Beşyüz otuz lira.

— Oldu mu o kadar?

— Yakarken bir şey yok...

— Hep kesik de.

— Buyrun makbuzu.

— Bugün kalsa?

— Bu üçüncü ihtar! Son...

— Ben sizi ilk defa görüyorum.

— Öbür gelişte yoktunuz.

— Ee... peki kime verdiniz?
— Kapının altından attım.
— Elime geçmedi...
— Seninle uğraşacak değiliz, ödüyor musun ödemiyor musun?..
— Ödüyemiyorum, yok.
— Öyleyse elektrik de yok.
— Bunu Edison insanlığın mutluluğu için buldu. Böyle insanlara azap olsun diye değil?..
— Nutuğu kes!
— Kestik.
— Biz de elektriği keseceğiz.
— Bir gün müsaade etseniz belki para buluruz.
— Para bulursanız açtırırsınız.
— Peki kesin.
Ben içimden bu memur öbürlerine hiç benzemiyor diyordum.
O yavaş yavaş ağırdan alarak elektriği kesti, bir de üstelik para almadığı için fena halde kızdı.
— Bu millete iyilik yaramaz.
Bu sert, cenabet adam işi bittikten sonra cüssesinden, sesinden beklenmiyen yumuşaklık ve şefkatle döndü bana:
— Ne yaparsın kardeşim, emir demiri keser, iyi bir iş bulsam bir gün durmam bu cenabet işte...
Ben küçük dilimi yuttum, hiç bir şey diyemedim.
Artık güneşi seyrediyorum, içimden hep batma kurban olayım diye geçiriyorum. O da benim bu yalvarışlarıma dayanamayıp, durumumdan utanıp kendini büyük apartmanların arkasına utangaç utangaç gizliyor. Az sonra turuncu kızıllıkların arasında kaybolup gidiyor. Ev karanlığa gömülüyor. Benim için çıkar yol geceden ümidi kesmek, işleri gündüz görmek. Gece gezmek ya da bir iki mum alıp derdine yanmak. Patrona gidip zam istemek. Değil onaltı, on sekiz yirmi saat çalışmaya razıyım borçlarımı ödemek adına. Ödeyip te ne yapacağım, bunun için borç ödemek için, yaşamaya değer mi bilmiyorum. Ama şunu biliyorum ki ödemem gerekli bir de mahkeme masrafları binmeden. Herşeyin üstüne bir de işsiz kalmak demek, kalmak demek, hemen aklıma durumun tesellisi geliyor.
— Aman canım, sanki kırkdört milyon elektrik mi yakıyor. Sende yakmayıver. Çoğunlukta olmanın sevinci içimi ürpertiyor. Ne işin var bir avuç mutlu azınlığın arasında. Bir yandan da karşı evlerin pırıl pırıl ışıkları yandıkça içim eziliyor. İçimde tezler fırtına koparıyor. Buluşlar mutluluk mu getirir, mutsuzluk mu? Hemen senteze varıyorum. «Kimin elindeyse ona mutluluk getirir. Soyut mutluluk diye birşey yoktur. Sınıf mutluluğu vardır» diye düşünüyorum. Şu an senin gibi milyonlarca insan aynı şeyi düşünüyor diyorum.
Karşı teraslarda mutlu çiftler geziniyor. Kolları dolu, yorgun dönen kocalar karşılanıyor. Banyoda, balkonda, tuvalette, mutfakta, salonda, odada, yatak odasında 'şak' diye yanan ışık dikkatimi çekiyor. Hay allah karanlıkta oturmak huyumu da bozacak. Karanlıkta olduğumdan kimse beni göremiyor. Ama ben herkezi görüyorum. Uzaklardan gelen gamsız kahkahaları duyuyorum. Bazı evlerde kristal kadehler kalkıyor, besili çiftler dansediyor. Gözümü alamıyorum. İçimdeki korku yenileniyor.
— Işığa bakacağız derken yoksa röntgenci mi oluyoruz? İçimden geçirmeye kalmadı huzursuz yanıt cevabı yapıştırdı:
— «Ne olacak her pisliğin mayası parasızlıktır. Baksana gazetelerdeki cinayetlere, insanlar boşuna mı birbirini gırtlaklıyor. İnsan sevdiğini nasıl lokma lokma doğrayabilir?»
Huzurlu yanım fena halde kızdı:
— «Onlar insan değil canavar.»
Öbür yanım onu boğarcasına:
— «Onu canavarlaştıran toplumsal koşullar nedir?...»
İçimde bu gümbürtüler koparken zil yine acı acı çaldı. Herhalde zil sesi bende hobi oldu. Gecenin bu saatinde kim gelecek diye düşündüm, aldırmadım. Sinyal seslerinin de evi sardığını hissedince terastan boynumu uzattım. Sokakta üniformalıdan geçilmiyordu. Kasa kasa toplum polisleri, çukur kaptaki yoğurtlu bakla gibiydiler. Hiç aldırmıyordum. Ve alınmıyordum. Ma-

hallede büyük bir olay var herhalde diye seyire başladık.

Bizim kapıcıdan beni sordular. Kapıcının verdiği cevap şaşırtıcıydı.

— Şüphelidir!

Ya güler yüzlü, çekik gözlü bakkal, ne olur ne olmaz mantığı ile

— Çok tehlikelidir!

Kasap en ağır şeyi söylemek istedi:

— Karanlık bir adamdır.

— Nereden belli?

— Karanlıkta oturur.

— Şehiri seyreder.

Halbuki ben tam elektriksiz de olunuyor diye karar vermiştim.

Uğursuz zil yine acı acı ötmeye başladı.

Artık yerimden kıpırdayamıyor, sesimi çıkaramıyordum.

Şüphelilerin görüldüğü yerde ikaz edilmeden vurulmasını gazeteler yazıyor, radyo anons ediyordu. Böyle durumlarda kapıyı ilk açanın kurşunu alnının ortasına yediğini de hepsi biliyordu.

İçimden bir ses sonumuz geldi diyordu. Şimdi kime ne anlatacaksın?..

Bütün üniformalılar, omuzu kalabalıklar görev başında. Önce öldürecekler, sonra sakinleşecekler.

Ben bunları düşünürken çelik yelekli birlik sürünerek yerini alıyordu. Hücuma hazırlanıyordu. Çevreyi çepeçevre askeri kordon altına almışlardı. Bütün sokak araları, apartman kapıları, civar teraçalar göz alabildiğine üniformalıydı.

Ben sadece nedenini bilemeden, boyuna, «yaşamak bize göre değil» diye geçiriyordum içimden.

Bir alt katta kapıcının her sabahki sesi çınladı.

— İşte odası.

Ansızın daldılar, biri el fenerini yaktı, elektriğin düğmesine bir gurup saldırdı. Hepsi birden kısık sesli koro gibi:

— Yanmıyor

Kısa bir anons

— Aman dikkat çok azılıdır.

Bütün gücümle öksürüğümü tutuyorum. Bir-ikisinin ödü patlamasın diye.

Onlar ilk kurşunun nereden geleceğini, bende nereden yiyeceğimi düşünüyorum.

El feneri olan bağırdı.

— Karargahı buldum.

Çelik yelekliler oraya uçtular. Bir iki kitabı tetkik ediyorlardı. El fenerli polis birden ışığı bana sıktı ve çok korktu, benzi beyazı, kesti, birkaç defa yutkundu. Sesi zor çıktı;

— Teslim ol.

— Teslim.

— Arkanı dön

Tamam artık kurşuna diziliyoruz, diye düşündüm.

— Çek silahını

— Silahım yok.

— Silahsız mısın?

— Evet.

— Listede adın var mı?

— Hayır.

Kıskıvrak yakalandım, aranmadığımı, listede adımın olmadığını öğrenince çok bozuldular. İkramiyesiz diye kızdılar. Listede niye yoksun diye tartakladılar.

Hepsi birden:

— Allah kahretsin böyle mesleği. İşsizlikten bu işe bulaştık.

Saatlerdir süren heyecan, gerilim boşa çıkmıştı. Diğerleri gevşemiş, tutanağı tutanlar ciddi idi.

Çatışma sonucu kıskıvrak yakalandım. Başarılı operasyon neticesi mal ve can kaybı olmadı. Hiçbir şiddet ve işkenceye maruz kalmadan kendi ikrarım ile karanlık işler çevirdiğimi itiraf ettim. Hiçbir zararım, ziyanım yoktur deyip işbu tutanağı imzaladım.

İmzamı attım.

Ünüm kulaktan kulağa, pencereden pencereye, şehirden şehire, ülkeden ülkeye süratle yayıldı. Çünkü artık inkar etmem, hem alçakgönüllülük olur, hem de kimse inanmazdı. Sadece meğer ben neymişim diyordum.

Beynin üniforma giymesi, vücudun üniforma giymesinden bin kat daha beterdir. Üstündekileri bütün kiri-pası ile kaldırır atarsın. Ya beynindekileri ne yaparsın?

MARŞ

1 MAYIS

Günlerin bugün getirdiği
Baskı zulüm ve kandır
Ancak bu böyle gitmez
Sömürü devam etmez
Yepyeni bir hayat gelir
Bizde ve ülkelerde

1 MAYIS, 1 MAYIS
İşçinin emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
İlerleyen halkın bayramı

Yepyeni bir güneş doğar
Dağların doruklarından
Mutlu bir hayat filizlenir
Kavganın ufuklarından
Yurdumun mutlu günleri
Mutlak gelen gündedir

1 MAYIS, 1 MAYIS
İşçinin emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
İlerleyen halkın bayramı

Vermeyiz insana izin
Kanması ve susması için
Hakkını alması için
Kitleyi bilinçlendirin
Bizlerin ellerindedir
Gelen ışıklı günler

Gün gelir gün gelir
Zorbalar kalmaz gider
Devrimin şanlı yolunda
Bir kağıt gibi erir gider